

Anne Kujala

Isonkyrön omaishoitajat kahden maakunnan välissä ja muutoksen keskellä

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Sosiaali- ja terveys

Geronomi(AMK)



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Vanhustyön tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Geronomi (AMK)

Tekijä: Anne Kujala

Työn nimi: Isonkyrön omaishoitajat kahden maakunnan välissä ja muutoksen keskellä

Ohjaaja: Kari Jokiranta & Katariina Perttula

Vuosi: 2017

Sivumäärä:49

Liitteiden lukumäärä:2

Isokyrö sijoittuu kahden maakuntakeskuksen, Vaasan ja Seinäjoen kaupunkien rajalle ja se kuuluu Pohjanmaan maakuntaan. Maakuntaudistuksessa Isokyrö muuttaa takaisin Etelä-Pohjanmaan puolelle.

Opinnäytetyön aiheeksi muodostui Isonkyrön omaishoitajien ja työntekijöiden tuen tarpeet ja heidän asemansa tilanteessa, jossa kunta on kahden maakunnan välissä. Tutkimus selvittää ja selkeyttää Isonkyrön omaishoitajien mahdollisuuksia saada vertaistukea maakuntaudistuksessa. Omaishoitajien kotona selviytymisen yksi tärkeä osa on yhdistysten ja järjestöjen tuki yhteiskunnan rinnalla. Hallituksen I&O-hankkeesta pyydettiin kysymään omaishoitajien mielipiteitä kotona jaksamisen tueksi. Tutkimuksen pohjana oli vanhusten päivätoimintaan hoidettavan kuljetuspalvelu.

Haastateltavat tutkimukseen sain syksyllä 2016 aloitetun omaishoitajien kahvilatoiminnan kautta. Isonkyrön omaishoitajat olivat tässä tilanteessa erityisessä asemassa tuodessaan näkemyksen ilman pitkäaikaista pohdintaa vertaistukiryhmässä.

Tutkimus oli laadullinen eli kvalitatiivinen, jossa tarkoituksena on yleistää useasti esiintynyt asia. Tutkimustapana oli toimintatutkimus, joka toteutettiin haastattelemalla omaishoitajia ryhmässä sekä osaa yksin. Haastateltavat rajautuivat eläkkeellä oleviin omaishoitajiin. Tutkimuksessa tuli esille kotiin saatavan avun tarpeellisuus sekä tarve pystyä pitämään edes ne lakisääteiset vapaapäivät. Lyhytaikaisjaksoilla toivottiin etenkin muistisairaiden huomioiminen ja kunnan pysyminen edes samalla tasolla. Kuntoutusta toivottiin enemmän. Päivätoiminnasta oltiin kiinnostuttu omaishoitoperheen tukemiseksi. Kotiin toivottiin henkilöä, joka voisi helpottaa omaishoitajan hoitovastuuta ja antaa aikaa hoidettavalle. Henkinen tuki koettiin selvästi fyysistä tärkeämmäksi. Vertaistuen saamiseksi toivottiin eri toimijoiden tulevan lähemmäksi maakuntaan. Lakeuden Omaishoitajat ottivat Isonkyrön omaan toiminta alueeseensa. Maakuntamuutoksen seurauksena Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys laajentaa toimintaa Isonkyröön. Omaishoitajien kahvilatoiminta vakiintui kunnassa ja heidän koulutuksensa sai aikataulun.

Avainsanat: Omaishoitaja, Isokyrö, maakunta, koti, tuki, jaksaminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Elderly Care

Specialisation: Bachelor of Social Services and Health Care

Author: Anne Kujala

Title of thesis: The caregivers of Isokyrö between two regional centers and in the middle of change

Supervisor(s): Kari Jokiranta & Katariina Perttula

Year: 2017 Number of pages: 49 Number of appendices: 2

Isokyrö community is located between two regional centers, respectively the city of Vaasa and Seinäjoki, and is part of Ostrobothnia region. During the regional reform, Isokyrö is moving back to Southern Ostrobothnia.

The aim of this thesis was the need of support and the position of Isokyrö caregivers and employees in a situation where the community is between two regions. This research highlights the needs and wishes of Isokyrö caregivers and clarifies their insights and the impact on their life situation.

The interviewees of this research I have got via the caregivers cafeteria was held in autumn 2016.

The research method was activity analysis and was carried out by interviewing the caregivers. Part of them were in groups and the others were alone. Caregivers that were retired bound interviewees. This research shows the importance of help that was given at home and the need to be able to have legal day-offs. There was a need for more rehabilitation. Daycare activities were meant to support the caregiver's family. More than one person could ease up the caregiver's responsibility and give time to the one who is cared for. Mental support was required far more important than physic support. To get peer support, different agents were invited to come nearer to regional area. 'Lakeuden omaishoitajat' included Isokyrö in their own region. As a result of regional change, 'Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys' is expanding their activities to Isokyrö. A cafeteria for caregivers' activities was established in the community during the research.

Keywords: caregivers, Isokyrö, region, home, support, strength

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 ISOKYRÖ	7
2.1 Isokyrö pähkinäkuoressa	7
2.2 Maakunnasta toiseen	8
3 OMAISHOITO	12
3.1 Omaishoidon taustaa	12
3.2 Omaishoidon tuki	13
3.3 Visiot	14
4 OMAISHOITAJA	16
4.1 Omaishoitajan tarpeet jaksamiseen	17
4.2 Omaishoitajana Isossakyrössä	21
5 OMAISHOITAJAN YHTEISTYÖTAHOT ISOSSAKYRÖSSÄ	23
5.1 Kolmas ja neljäs sektori	23
5.2 Omaishoitajayhdistykset	24
5.3 Muistiyhdistykset	25
5.4 Seurakunta, eläkeläisjärjestöt, SPR ja muut yhteistyötahot	25
6 TUTKIMUSTAPA JA MENETELMÄT	28
6.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	28
6.2 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	29
6.3 Tutkimuksen toteutus	30
7 TUTKIMUSTULOKSET	32
7.1 Kyselyt	32
7.2 Haastateltavien omaishoitajien taustatiedot	32
7.3 Palvelujen ja avun tarve tällä hetkellä sekä toiveet	33
7.4 Odotukset maakunnalta ja kolmannelta sektorilta	36
7.5 Päivätoiminta.....	37
7.6 Tulosten tarkastelu	38

7.7 Tutkimuksen eettisyys.....	40
8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	42
9 TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN.....	44
LÄHTEET	45
Liitteet	49

1 JOHDANTO

Isokyrö on alle 5 000 asukkaan kunta kahden maakuntakeskuksen, Pohjanmaan Vaasan ja Etelä-Pohjanmaan Seinäjoen välissä. Isonkyrön valtuusto on päättänyt kokouksessaan 2016 siirtää 1.1.2019 Isonkyrön Etelä-Pohjanmaan maakuntaan Pohjanmaan maakunnasta. Kahden kaupungin ja maakunnan väliin sijoittuminen on aiheuttanut Isonkyrön palvelujen saatavuudesta epäselvyyttä. Isokyröläiset ovat omaksuneet olevansa eteläpohjalaisia. He eivät ole tunteneet ruotsinkielistä rannikkoa omakseen. Palvelukenttään vaikuttavat Isonkyrön ostamat perusterveydenhuoltopalvelut Seinäjoelta ja erikoissairaanhoidon palvelut Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriltä. Sosiaalipalvelut tuottaa Isonkyrön kunta. Järjestökentällä mm. Vaasan seudun ja Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistyksillä on ollut työnjako.

Suomessa laitoshoidtoa on purettu ja sitä yhä vähennetään. Tämä on lisännyt omaishoitajuutta, omaishoitajan stressiä, velvollisuuksia ja painolastia. Omaishoitajien määrä kasvaa. Heidän jaksamistaan on tuettava ja työtä arvostettava paremmin kuin tähän asti. Omaishoitajan on hoidettava vastuunsa pienellä palkalla kunnasta saatavalla omaishoitajatuella ja parilla vapaapäivällä kuukaudessa.

Haasteena on omaishoitajan väsyminen ja riski sekä hoitajan että hoidettavan sijoittumisesta asumispalveluiden piiriin. Kotihoidon tukimuotojen kehittäminen ei ole pysynyt muun kehityksen mukana. Kotihoidossa on aiempaa sairaampia ja enemmän hoitoa vaativimpia asiakkaita kuin aiemmin.

Opinnäytetyöni aiheeksi muodostui Isonkyrön omaishoitajien ja työntekijöiden tuen tarpeet ja heidän asemansa tilanteessa, jossa kunta on kahden maakunnan välissä. Maakuntauudistus herätti mielenkiintoa ja pohdinta. Geronomi-opinnoissani vastaan tuli sama haaste Isonkyrön tilanteessa. Osa asioista kuului hoidettavaksi Pohjanmaan ja osa Etelä-Pohjanmaan puolelle. Selkeintä oli terveyspalvelujen kuuluminen Seinäjoen terveyskeskuksen alaisuuteen. Samaan aikaan Isonkyrön kunnasta tuli pyyntö kysyä omaishoitajilta, olisivatko he kiinnostuneita vanhusten päivätoiminnasta, jos heille järjestettäisiin kyyditys pienellä omavastuulla.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM:n) yksi kärkihankkeista on kehittää ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistaa kaikenikäisten omaishoitoa (myöhemmin I&O-kärkihanke). Hankkeessa luodaan koti- ja omaishoitoon uusia malleja, joita voidaan ottaa käyttöön koko maassa. Palveluja uudistetaan ja kehitetään yhdenvertaisemmiksi ja koordinoidaan nykyistä paremmin (STM 2018).

Muutosagentti Anneli Saarinen I&O-kärkihankkeen palaverissa esitti pyynnön kysyä, millaista tukea ja palvelua omaishoitajat tarvitsevat jaksakseen omaishoitajana. Saarinen kehotti myös kysymään, olisiko omaishoitajilla uusia ideoita. Kysymys on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen. Sillä kaikenikäisten omaishoitoa ollaan kehittämässä.

Tekstissä käsittelen Isonkyrön kunnan omaishoitoa ja omaishoitajien yhteistyötahoja. Tutkimuksessani tein kyselyt ryhmähaastatteluna sekä näiden lisäksi muutaman yksilöhaastattelun. Haastattelut nauhoitin ja litteroin. Päivätoiminnan kuljetusasiasta kysyin strukturoiduilla kysymyslomakkeella, mukaan liitin palautuskuoren.

Omaishoitajista ja -hoitajuudesta on tehty monenlaisia tutkimuksia. Näissä tarkastellaan sitä, miten he kokevat saamansa tuen. Omaishoitajan kokemuksista ja tuntemuksista on kirjoitettu kirjoja. Omaishoidettavan henkilön kokemuksia päivätoiminnasta ei ole niinkään tutkittu. Löytyi joitain artikkeleita, joissa kerrottiin päivätoiminnan olevan vanhuksille hyväksi ja auttavan kotona jaksamista.

2 ISOKYRÖ

2.1 Isokyrö pähkinäkuoressa

Isokyrö on alle 5 000 asukkaan itsenäinen maalaiskunta eteläisellä Pohjanmaalla Länsi-Suomessa. Naapurikuntia ovat Seinäjoki ja Vaasa sekä Laihia, Ilmajoki, Vöyri ja Kauhava. Isossakyrössä oli vuonna 2015 yli 60-vuotiaita 1484 henkilöä (Isokyrö 2016). Luku on enemmän kuin yksi neljäsosa koko kunnan väkiluvusta. Isokyrö on vanhusvoittoinen kunta. Laitoshoitopaikkojen määrää on vähennetty koko maassa. Koska suurempi osa ihmistä hoidetaan kotona, myös omaishoitajien määrä kasvaa. Sosiaaliohjaajalta saamani tiedon mukaan Isossakyrössä omaishoitajia oli 2017 vuoden alussa 75 henkilöä, joista eläkkeellä olevia oli 35.

Kuntaa halkoo Kyrönjoki. Isokyrö tunnetaan Pohjankyrön suurpitäjänä jo varhaiselta keskiajalta, josta maamerkkinä on Suomen vanhimpiin kuuluva harmaakivikirkko. Isossakyrössä pidetään 1700-luvun markkinat perinteitä vaalien. Juhlaa vietetään myös Isossakyrössä 1714 vuonna tapahtuneen Napuen taistelun muistolle. (Isokyrö 2016). Leväluhdan uhrilähde on myös saanut huomiota.

Vaikka Isokyrö on maaseutukunta, on mm. autokauppakeskittymä ollut maankuulu. Vieläkin tuo autokauppojen keskittymä näkyy Tervajoella. Isonkyrön Orisbergiin sijoittuu ainoa Etelä-Pohjanmaan herraskartano. Kartano on tänä päivänä yksityisomistuksessa, mutta kirkko ja sen ympäristö ovat edelleen matkailukäytössä. Kyrönjoen helmi, Pukkilansaari, on paikallisen urheiluseuran ylläpitämä tanssilava. Kalliojärvi on kehittynyt uimapaikasta leirintäalueeksi ja laajentuen edelleen mökkikyläksi ja tanssilavaksi. (Isonkyrön matkailu 2015).

Tällä hetkellä tunnettavuutta on lisännyt Kyrö Distillery Companyn saavuttamat voitot maailman parhaan ginin kilpailussa ja heidän kehittämänsä ruisviskin valmistus Kyrönjoen rannalla sijaitsevassa vanhassa meijerissä. Aiemmin Kyrönmaan Osuusmeijerin juustomestarit kehittivät meijerissä suomalaisten tunteaman aidon ja alkuperäisen Oltermanni-juuston.

2.2 Maakunnasta toiseen

Isokyrö sijaitsee kahden maakuntakeskuksen, Vaasan ja Seinäjoen, välissä. (Kuvio 1.) Rajan syvyyttä lisää Vaasan ruotsinkielisyys, kun taas Isokyrö on täysin suomenkielinen kunta.

Ympäristöministeri Sirpa Pietikäinen oli tehnyt ehdotuksen valtioneuvostolle 17.6. 1993 Vaasan läänin jakamisesta kolmeen seutukaava-alueeseen. Asiasta käytiin useita keskusteluja ja äänestykset kunnanvaltuustossa. Isokyrö olisi halunnut pysyä Etelä-Pohjalaisena kuntana, mikä olisi kuitenkin tarkoittanut Kyrönmaan alueen hajoamista. Vaasan rannikkoseutuun kuulumisessa nähtiin etuja, joiden odotettiin tuovan kansainvälisyyttä. Vaasan läänin toivottiin pysyvän yhtenäisenä, siten ettei seutukaavajakoa tehtäisi. (Isonkyrön kunnanvaltuuston pöytäkirja 1993). Äänestystuloksesta huolimatta Isokyrö oli määrätty kuuluvaksi Vaasan rannikkoseutuun 9.9.1993, mihin muutkin Kyrönmaan kunnat kuuluvat (Kuusikko 2016, 36). (Kuvio 2 ja 3.) Kuuluminen ruotsinkieliseen alueeseen suomenkielisenä vähemmistönä toi etuja Isollekyrölle. Vähemmistönä saatiin varoja esimerkiksi teiden kunnostukseen helpommin kuin muut kunnat Etelä-Pohjanmaalla (Pukkinen 2017).

Kyrönmaan alueen muodostivat Isokyrö, Laihia ja Vähäkyrö. Nämä muodostivat myös Kyrönmaan terveyskeskuskuntayhtymän. Hallituksen esityksessä 1997 (HE 169/1997) uudesta maakuntajaosta pidettiin tärkeänä seutukunnan kuntien muodostaman toiminnallisen kokonaisuuden. Tilanne on muuttunut kuntayhtymän purkautumisen jälkeen 2009 (Kuusikko 2016, 42). Vähäkyrö liittyi 2013 vuonna Vaasaan (Vaasa, ei päiväystä). Seutukunta ei ole ollut enää yhtenäinen.

Kuuluminen Pohjanmaahan ei tuonut toivottavaa matkailua ja kansainvälisyyttä. Kielimuuri ei madaltunut, ja Isonkyrön asukkaiden hakeutuessa yhä enemmän hakemaan palveluja Seinäjoen suunnasta on päätös kypsynyt maakunnan vaihtoon. Osaltaan päätökseen vaihtaa takaisin Etelä-Pohjanmaan maakuntaan on vaikuttanut Isonkyrön ostamat perusterveydenhuoltopalvelut Seinäjoen kaupungilta vuodesta 2009 alkaen. (Pohjalainen 2015).

Isokyrö sai päätöksen 26.5.2016 siirtymisestä Pohjanmaan maakunnasta takaisin Etelä-Pohjanmaan maakuntaan (Yle uutiset 2016). Muutoksen oli tarkoitus astua voimaan vuoden 2019 alusta, mutta hallituksen siirrettyä maakuntauudistusta vuodella eteenpäin siirtyy myös Isonkyrön maakunnan vaihto (Hallituksen Reformi, 2017). Kunnanvaltuustossa ollaan esittämässä muutosta, ettei maakuntavaihdos olisi sidoksissa maakuntauudistukseen. Nyt ollaan niin sanotusti ”poliittisesti välitilassa”, kuten pitkäaikainen kunnallispoliitikko Jaakko Pukkinen sanoi (Pukkinen 2017).

Vaasa on tänäänkin iso työllistäjä isokyröläisille. Kuntalaiset ovat kaivanneet takaisin ”kotiin”, sillä Isokyröläiset eivät ole koskaan kokeneet olevansa rannikkopohjalaisia.



Kuvio 1 Isokyrö Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan rajalla.
(Tuomo Puumala/SK)

Isokyrö on pitkä kunta. Kunnan keskustasta on pohjoisen suuntaan Lehmäjoen kylän keskusta 15 km ja siitä vielä kunnan rajalle kuusi kilometriä. Etelän suuntaan Orisbergiin ja aina rajalle saakka on yli kaksikymmentä kilometriä. Kuntakeskuksesta on 40 km Vaasaan, Seinäjoelle ja Lapualle.

Julkisia kulkuneuvoja kyliltä kuntakeskukseen kulkee koululiikenteenä linja-autot ja taksit. Ikäihmisille on tarjolla asiointireitit tiistaisin ja perjantaisin. Asiointireitin auto lähtee vain, jos edelliseen päivään mennessä on kuljetuksen tarve ilmoitettu. Reitit ja ohjeet tilaamiseen löytyvät Isonkyrön kunnan kotisivuilta ja Ikäihmisen palveluoppaasta (Isokyrö 2016).

3 OMAISHOITO

3.1 Omaishoidon taustaa

Ennen perhekeskeisessä elämänmallissa omaishoito sujui kuin itsestään sukupolvien asuessa yleensä samassa taloudessa. Vanhukset tulivat näin samalla hoidettua. Lasten tai muiden omaisten muuttaessa kauemmas sekä eliniän nousu ovat lisänneet omaishoitoa huomattavasti.

Omaishoitajuuden juuret ovat syvällä historiassa, ensimmäisen kerran Suomessa puhuttiin omaishoitajuudesta köyhäinhoitoasetuksessa 1897. Lasten velvollisuus huolehtia vanhemmistaan poistettiin laista 1970 sekä seitsemän vuotta myöhemmin huolenpitovelvollisuus aviopuolisoiden kesken. Sosiaalihuoltolakiin omaishoidon tuki kirjattiin 1.7.1973 (Salanko-Vuorela 1997, 199).

1980-luvulla sosiaalipolitiikan osaksi tuli kotihoidon tukeminen. 1990-luvulla saatiin asetus omaishoidon tuesta ja omaishoitajien vapaapäivistä. (Omaishoito).

Ikäihmisten eliniän noustessa ja huoltosuhteen muuttumisen johdosta omaishoitajat alkoivat tiedostaa enemmän tarpeensa ja asemansa. Omaishoitajat huomasivat tarvitsevansa enemmän tukea, niin henkistä kuin taloudellistakin. Omaishoitajien äänen kuuluville saamisesta syntyi Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton ohjaamana Omaiset ja Läheiset yhdistys 1991. Ensimmäinen aluetoimisto perustettiin 1997 ja samana vuonna oli ensimmäinen omaishoitajien valtakunnallinen päivä. Vuosituhannen vaihteessa yhdistys hyväksyttiin Raha-automaattiyhdistyksen jäsenjärjestöksi ja 2002 sääntöjä tarkistettiin ja nimi muutettiin Omaishoitajat ja Läheiset–Liitto ry:ksi (Salanko-Vuorela. 2011, 12–17). Vuoden 2018 alusta nimi muuttui Omaishoitajat ry:ksi.

3.2 Omaishoidon tuki

Laki määrittelee omaishoidon kotiloissa järjestettävän hoidon tai huolenpidon omaisen tai muun läheisen järjestämänä vanhukselle, vammaiselle tai sairaalle henkilölle. Virallinen omaishoitaja on henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen kunnan kanssa. Omaishoidon tuella pyritään tukemaan hoidettavan palvelut sekä hoitajan hoitopalkkio, vapaat ja tuettavat palvelut. Laki määrittelee tekemään hoito- ja palvelusuunnitelman, omaishoitajan vapaan järjestämisen ja omaishoitajan eläkkeen- ja tapaturmavakuutuksen. Omaishoitajalla on oikeus pitää kuukaudessa kaksi vuorokautta vapaata ja vaativammassa hoidossa kolme vuorokautta. Kunta voi sopia vapaan järjestämisestä myös lyhyemmissä jaksoissa sekä virkistysvapaana, joka on alle vuorokauden mittainen. Nämä eivät vähennä taloudellisen tuen määrää. Kunta voi myös myöntää enemmän vapaata. Hoidettavan hoito on järjestettävä tarkoituksenmukaisesti hoidettavalle sopivassa paikassa. Tuen järjestämisestä vastaa sosiaalihuoltolain mukaan se kunta, joka on velvollinen järjestämään sosiaalipalvelutkin hoidettavalle. (L 2.12.2005/937).

Laki määrittelee omaishoidon tuen määrän ja määräytymisperusteet, tarkistamisen sekä sen irtisanomisen. Tuki ei ole ehdoton eli subjektiivinen oikeus vaan myöntämisperusteet ja varatun tukirahamäärän määrittelee kukin kunta itse. Tukea voidaan myöntää sekä lyhyt että pitkäaikaisen hoidon tarpeen mukaan, kun edellytykset omaishoidon toteutumiseksi täyttyy (Palveluopas 2016-2017).

Vuonna 2006 voimaan on tullut laki omaishoidon tuesta. Lain tarkoitus on vahvistaa ja parantaa omaishoidon asemaa. Kuntien tulee huolehtia myös niistä omaishoitajista, jotka eivät kuulu kunnallisen omaishoidon piiriin. Omaishoitajien tukemiseen tulee käyttää sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asiantuntemusta kuntoutuksen, koulutuksen vertaisryhmien ja yksilöllisten keskustelujen sekä virkistysten avulla. (Salanko-Vuorela ym. 2006, 94,96.)

Lakiuudistuksessa hallitus on halunnut korostaa omaisten tukemista, jolla ajatellaan ehkäistävän laitoshoidon. Ajoissa aloitetulla tuella voidaan siirtää laitosjaksoja. Omaishoidon tilanteesta tehdyssä selvityksessä 2006 todetaan kuntien tinkineen ja kiertäneen lain henkeä. On ilmennyt, että kunnat ovat jopa heikentäneet omaishoitajien tilannetta tiukentamalla rajoja ja vedoten esimerkiksi tilanteeseen,

ettei koti ole omaishoitotilanteeseen sopiva teknisiltä laitteiltaan. Lain tarkoituksena on kuitenkin ohjata kuntia antamaan kotiin tarvittavat palvelut sekä tarvittavat apuvälineet, joilla omaishoitoa voidaan helpottaa fyysisesti. Joissain kunnissa omaishoidon tuen määrärahoja on pienennetty ja pidetty jopa lain määrittelemää alarajaa ylärajana tuen määrässä. Budjettiin varattujen rahojen vähennyttyä on tarjottu jopa laitoshoidoa korvaukseksi omaishoidosta. Laitospaikka maksaa vähimmillään 1 800 euroa kuukaudessa. Tällaisella toiminnalla saattavat kuntien kustannukset nousta uupuneiden omaishoitajien myötä. (Salanko-Vuorela ym. 2006, 95-96.)

Lakiin kirjatut uusimmat uudistukset tulivat voimaan 1. päivä heinäkuuta 2016. Säädöksessä 23.9.2016 määritellään lain soveltamisohje. Samalla annettiin kunnalle aikaa tarkistaa hoitosopimukset ja niiden liitteinä olevat hoito- ja palvelusopimukset lain mukaisiksi ennen huhtikuuta 2017 (S 29.6.2016/511).

Hoidettavalle annettavat palvelut. Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kirjataan palvelusuunnitelmaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kodinhoitoapu ja siihen liittyvät tukipalvelut (esimerkiksi ateria-, kylvytys- ja kuljetuspalvelu), henkilökohtainen avustaja, apuvälineet, päivä- ja lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut. (Palveluopas 2017, 9).

Valmennus, ohjaus ja muu tuki

Kunta huolehtii, että sopimusomaishoitaja saa tarpeellisen valmennuksen ja ohjauksen hänen tehtävänsä. Valmennus toteutetaan yhteistyössä järjestöjen kanssa hyödyntäen niiden kehittämiä valmennusohjelmia. Kunta myös seuraa sopimusomaishoitajan ja hoidettavan terveydentilaa ja toimintakykyä säännöllisesti sopimuskauden aikana ja tukee sopimusomaishoitajan jaksamista tarpeen mukaan. Kunnan järjestämien palvelujen lisäksi sopimusomaishoitaja voi saada kuntoutusta Kelasta ja muilta toimijoilta sekä vertaistukea, valmennusta ja neuvontaa järjestöiltä, seurakunnilta ja lähiyhteisöiltä (Kehittämishjelma, 2014, 43).

3.3 Visiot

Kansallisen omaishoidon kehittämisohjelman visio vuoteen 2020 mennessä on saada omaishoidosta arvostettu hoitomuoto. Tämä mahdollistaa kaikenikäisten

hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien toimintakyvyiltään heikentyneiden, kotona asumista. Tavoitteina ovat omaishoitajien yhdenvertaisuus ja nykyistä vahvempi asema, sopimushoito ja sitä tukevien palveluiden ja palkkioiden järjestämis- ja rahoitusmalli sekä niiden määrittäminen lakiin. Visiona on omaishoitoperheen hyvinvoinnin turvaaminen kokonaan sekä työelämässä olevien työn jousto- ja maksukaton saaminen omaishoidon asiakasmaksuihin. Tavoitteena on yhteistyön vahvistaminen eri toimijoiden kanssa sekä kolmannen sektorin roolin selkiyttäminen. (Kehittämisohjelma 2014, 37–40).

Salanko-Vuorela ym. sanovat tutkimuksessaan, että omaishoito on nähtävä keskeisenä osana suomalaista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää. Hyvinvointiyhteiskunnan ei saisi teettää omaishoitajilla sitä, mitä se ei itse pysty tekemään tai ei halua tehdä. Omaishoitajien työtä on tuettava kaikin mahdollisin keinoin valtion, kuntien kuin järjestöjen ja yksityisenkin taholta. (Salanko-Vuorela ym. 2006, 96).

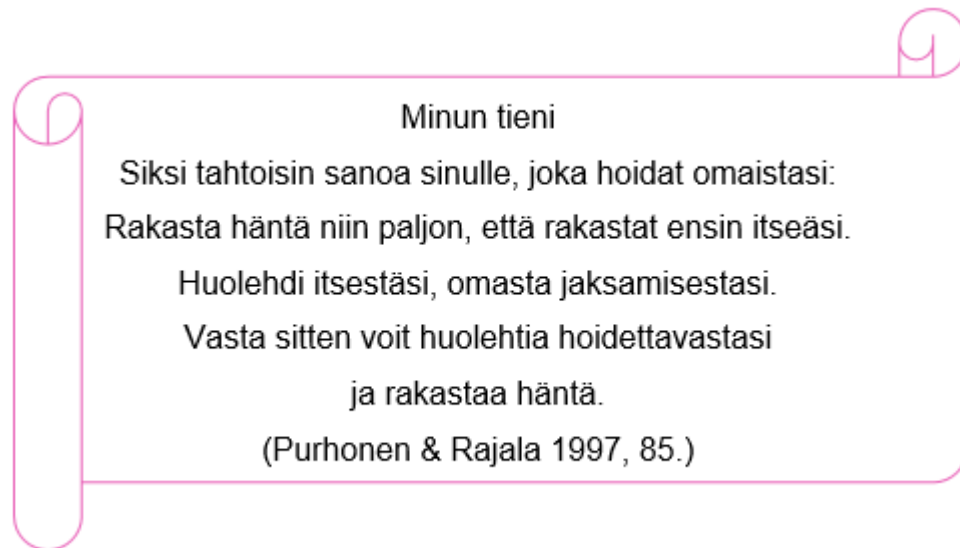
Käytännön tilanteita ohjaa omaishoidon arvopohjan ydin eli ihmisarvon kunnioittaminen, yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus, luottamus ja turvallisuus (Kehittämisohjelma 2014, 36).

4 OMAISHOITAJA

Omaishoitaja näkee hoidettavassa rakkaan ihmisen, eikä niinkään hoidettavaa henkilöä. Omaishoitotilanne tulee useasti pikkuhiljaa elämään huomaamatta. Toisaalta tilanne voi tulla sokkina. Samalla alkaa hiljainen surutyö. Surutyötä voi verrata pitkälliseen saattohoitoon. Useasti omaishoitaja saattelee ensin hoidettavansa moneen kertaan hoitajaksoille ja lopuksi vielä pitkäaikaishoitoon. Välillä omaishoidettavan päivät voivat olla hyviä. Se antaa toivoa selviämisestä ja helpottaa jaksamista. Omaishoitajana olo on jatkuvaa valppautta ja vaativaa arkea. Omaishoitajan tarpeet unohtuvat ja jäävät hoidettavan tarpeiden varjoon. EU-parlamentaarikko Sirpa Pietikäinen kuvasi omaishoittoa, *”Huoli kuluttaa ja rakkaus rasittaa”*. Omaishoitajalla ei välttämättä ole muuta vaihtoehtoa kuin huolehtia omaisestaan. Jatkuvan huolehtimisen stressi saattaa lisätä muiden sairauksien puhkeamista, kuten sydän- ja verisuonitautia, diabetesta, verenpainetautia ja unettomuutta. Palvelut ovat pirstaleisena ja niiden hakeminen on haastavaa. Omien oikeuksien puolesta hakeminen voi olla työlästä ja raskasta eikä siihen ole osaamista.

Omaishoitaja käy samanlaisia tunteita läpi kuin hoidettava. Aluksi sairaus kielletään ja pelko selviämisestä on ajatuksissa, halutaan selvitä. Väsyminen alkaa näkyä ensin fyysisinä oireina, unettomuutena ja ärtyisyytenä. Jos tässä vaiheessa ei osata tai haluta hakea apua, seuraa uupumus. Omaishoitaja voi eristäytyä, kyynistyä ja seurauksena voi olla molempien fyysinen ja psyykkinen oireilu. Tämä saattaa johtaa sekä hoidettavan että omaishoitajan pitkäaikaishoitoon. Omaishoitajan on oltava jonkin verran itsekäs jaksakseen. Uupunut omaishoitaja ei jaksakaan olla hyvä omaishoitaja.

Seuraavassa runossa, nimimerkillä Siipirikko, kiteyttää lyhyesti omaishoitajan jaksamisen ajatuksen (Kuvio 4.)



Kuvio 4 Runo: Minun tieni, nimimerkillä Siipirikko
 Purhonen & Rajala 1997, 85

4.1 Omaishoitajan tarpeet jaksamiseen

Omaishoitajan elämän hallinta voi olla haastavaa. Toiset ovat joustavia ja löytävät elämään uuden rytmin, toisilla taas elämä voi olla jatkuvaa kriisiä. Omaishoitotilanteen tullessa arkeen se alkaa näkyä päivärutiinien muuttumisena. Velvollisuudet saattavat siirtyä toiselle hoidettavaksi. Omaishoitajan omat harrastukset jäävät eivätkä kotityöt enää välttämättä suju. Silloin on pakko saada tai hyväksyä apua muualta. Sosiaalinen verkosto on jokaiselle tärkeä läpi elämän. Omaishoitotilanteessa tuo verkosto muuttuu ja saattaa joiltain osin kaventua. Ystävät eivät enää vieraile eikä itse enää pääse samalla lailla liikkumaan ja tapaamaan ystäviä. Toisaalta verkosto saattaa laajentua ja muuttua. Mukaan voi tulla virallinen verkosto sekä erilaisia vertaisryhmiä tai erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä. (Saarenheimo & Pietilä 2004, 31, 33-34, 53.) Iäkkäiden omaishoitoperheiden arjesta tehdyssä tutkimuksessa todetaan, että etenkin muistisairaiden perheissä hoitaja jää helposti yksin kotiin. Hoidettavan sairaus on usein ympärivuorokautista valvomista, joten kotoa on vaikea lähteä ja voi olla jopa vaikea soitella kenenkään kanssa. Useasti omat sisarukset ovat siinä tilanteessa, etteivät pysty auttamaan. Lapset voivat asua kaukana. Heidän apunsa koetaan tärkeänä, mutta sitä ei haluta heiltä pyytää (Saarenheimo & Pietilä 2004, 57).

Säännöllisestä kotiaavusta ei välttämättä saa apua, koska avun tarve voi tulla kohtaan, jossa ei apu ole juuri siinä hetkessä paikalla ja saatavilla.

Avun tarve kasvaa sairauksien edetessä niin hoidettavalla kuin itse hoitajallakin. Sosiaalisen tuen turvin selvitään monista tilanteista, ja se on myös henkisenä tukena erittäin tärkeä. Wacklinin ja Malmin toimittamassa teoksessa Näkymätön vastuu kerrotaan omaishoitajien pitävän henkistä räsitusta kaikkein raskaimpana (Wacklin ja Malmi 2004, 32). Pelko tulevasta vastuusta sekä fyysisestä selviämistä painaa. Hoitaja joutuu keksimään erilaisia keinoja selvitäkseen. Hän tarvitsee tietoa ja ohjausta käyttää eri apuvälineitä (Wacklin ja Malmi 2004,13). Monesti omaishoitaja itsekkin on jo iäkäs. Usein hän joutuu hoitamaan myös asioita, joita ennen jaettiin hoidettavan kanssa.

Omaishoitotilanne sitoo omaishoitajaa, usein tiukastikin. Osa omaishoitajista suhtautuu tilanteeseensa pitäen sitä elämään kuuluvana asiana, kun taas toiselle vähemmänkin sitova tilanne voi olla rankkaa. Tällaisissa tilanteissa velvollisuuden tunne sitoo ja pitkään jatkuessaan väsyttää myös omaishoitajan. Kyse voi olla myös siitä, ettei ole tietoa omista oikeuksista ja mahdollisuuksista. (Hokkanen & Astikainen 2001, 54.)

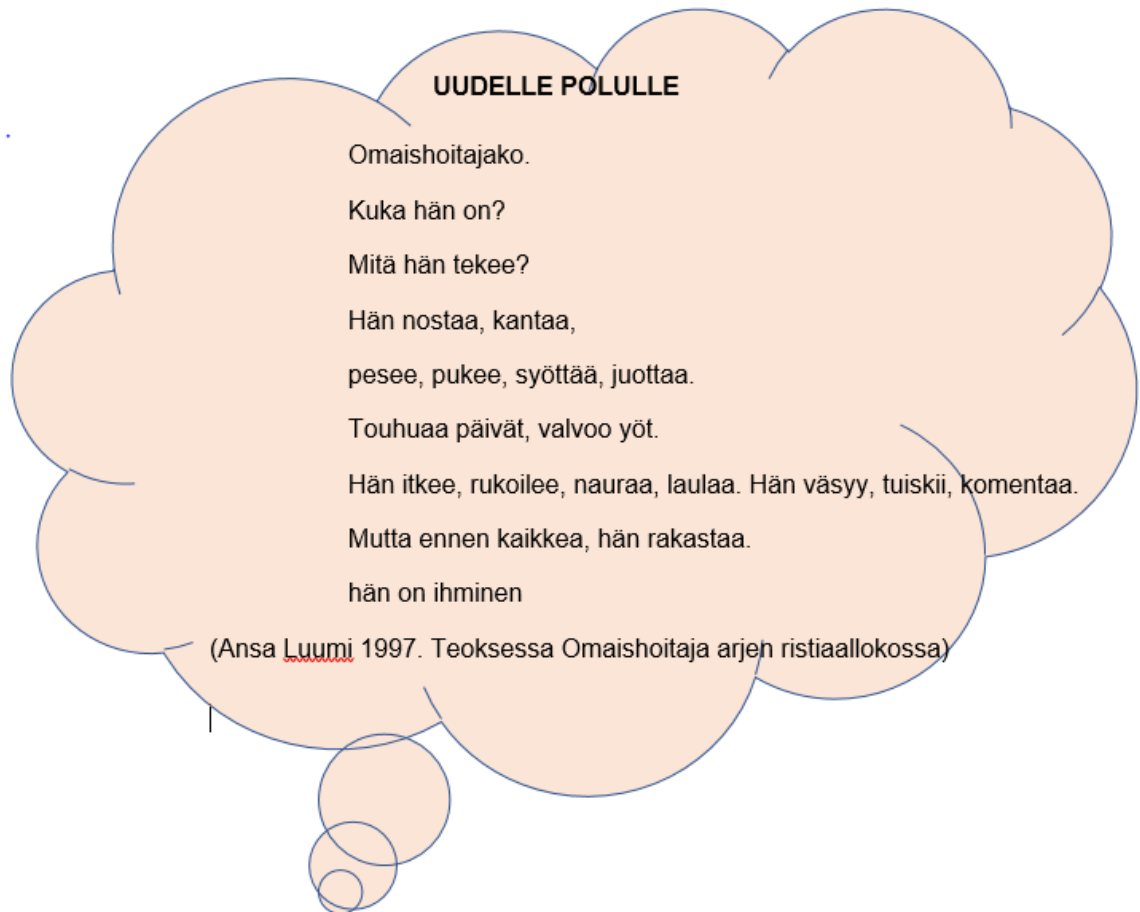
Voimia omaishoitajan työhön -tutkimuksessa vastaajat pitivät tärkeänä tiedon saantia. He kokivat vertaisryhmien keskusteluissa saavansa tietoa. Samalla he pystyivät tuomaan esille oman tilanteen ja ymmärtävänsä toisiaan ilman, että tarvitsi selittää perusteellisesti. Ryhmässä voi olla hetken toisten seurassa ja keskittyä itseensä. Tällaiset pienet lepo hetket tuntuvat levolta. Kokemusten jakaminen, toisten apu ja omaishoitajan omasta terveydestä huolehtiminen luo turvallisuutta, joka auttaa jaksamaan. (Hokkanen & Astikainen 2001, 18–19, 30–31).

Omaishoitajan jaksamista tuetaan omaishoidettavan lyhytaikaishoitajaksilla. Joillekin kokemukset hoitojaksoista ovat olleet huonoja, ja se on aiheuttanut omaishoitajalle vain lisää henkistä painetta. Vapaalla oleminen on tuonut huonon omantunnon. Hoitojakson jälkeen hoidettavan kuntoutuminen takaisin toimintakykyiseksi vie omaishoitajan voimavaroja. Hoitojaksoista kaivataan yksilöllistä, kuntouttavaa ja omatoimisuutta ylläpitävää toimintaa sekä linkittymistä kotihoitoon. Toisaalta omaishoitaja, joka on ymmärtänyt oman jaksamisensa

tärkeyden, on valmis ottamaan vastaan kritiikin omaishoidettavalta lomajärjestelyistä, vaikka se olisi laitosjakso. Säännölliset lyhytaikaisjaksot parantavat hoitajan jaksamista ja mahdollisesti pitkittävät omaishoidettavan pitkäaikaishoitoon joutumista. Harvoin toistuvat lomajaksot voivat kuormittaa omaishoitajaa, jolla muutenkin on jatkuva vastuu, velvollisuuksia, jännittämistä ja toisen ehdoilla elämistä. Pelkkä päivän matka jonnekin ilman huolta ja vastuuta tuntuu lomalta. (Hokkanen & Astikainen 2001, 34-36, 54-55.) Omaishoidettavan lyhytaikaishoitajakson on tarkoitus olla kuntouttava. Kuntoutus ei mene hukkaan, jos kuntoutettava pysyy vähintään samalla tasolla. Tarkoitus on tukea kotona jaksamista ja asumista pidempään. Myös omaishoitajan oma kuntoutus on huomioitava. Kuntoutusta tarjoavat Kela ja MTLH yhdessä Omaishoitajayhdistysten ja Muistiyhdistysten kanssa. Kuntoutuslomia on tarjolla omaishoitajille yksin tai yhdessä hoidettavan kanssa.

Omaishoitajan jaksamista auttavat perusasioiden tukeminen, joita ovat nukkuminen, ravitsemus ja liikkuminen. Sairaskotisäätiön tekemässä projektissa selvitettiin omaishoitajien jaksamista ja mistä he saavat voimaa hoitamiseen. Omaishoitajien jaksaminen vaihteli ja suuri tarve ilmeni siinä, millä saada kotiin hoitaja. Omaishoitajat kokivat tärkeäksi saada levätä hetken ja liikkua itse. Kotihoidon lomitus helpotti arjen fyysisiä haasteita mm. avustamalla pesuissa ja muissa toimenpiteissä. Palvelu ei lyhytaikaisuudessaan yllä kattamaan omaishoitajan tarpeita saada nukkua tai esimerkiksi liikkua kodin ulkopuolella. (Hokkanen & Astikainen 2001, 57). Tukipalvelun ja kotilomituksen ongelma syntyy siinä, kun oletetaan omaishoitajan oman toimintakyvyn mukaan jaksavan tehdä jatkuvasti samat asiat. Järjestelmä ottaa huonosti huomioon hoitajan oman voimien vaihtelut. Projektissa tultiin siihen päätökseen, että kotihoidon järjestelmä on edelleen riittämätön ja useasti vaihtoehtona tarjottiin laitoshoidoa. Omaishoitajat arvostivat satunnaista tai viikoittaista mahdollisuutta irrottautua hoitovastuusta. Tämä osoittaa kotihoidon tukemisen olevan tärkeää.

Laki omaishoidon tuesta määrittelee sijaishoidon yhdeksi tuen muodoksi. (L 2.12.2005/937). Kotiin järjestettävässä palvelussa on muistettava ammattilaisen tai muun sijaishoitajan hyvä perehdytys. Omaishoitajan on pystyttävä luottamaan hoitoon turhan stressin välttämiseksi.



Kuvio 5 Runo: Uudelle polulle
 Luumi, A.1997, 12

Kuten Ansa Luumi runossaan (Kuvio 5.) kuvaa, on omaishoitajan työ ympärivuorokautista ja täyttä työtä, tunteiden ollessa mukana laidasta toiseen.

Omaishoitajien arkea helpottaa myös tiedon saanti ja sen saannin helppous. Suomessa palvelut ovat pirstaleisena monen eri toimijan alla. Kolmas sektori on tullut pikkuhiljaa enemmän mukaan arjen apuun esimerkiksi ystävääpuna. Se on kuitenkin vielä vähäistä eikä kaikilla paikkakunnilla sitä vielä ole riittävästi kattamaan omaishoitajien esille tuomaa tarvetta.

4.2 Omaishoitajana Isossakyrössä

Isonkyrön kunnalla oli vuoden 2017 alussa omaishoidon tuen piirissä 75 omaista. Omaishoidon tukeen ei ollut jonoa. Yli 75-vuotiaista on 5 % tuen saajia ja heidän määrä on kasvanut (Tasekirja, 30–31). Kaikki eivät tunnista olevansa omaishoitaja tai tiedä mahdollisuudesta hakea tukea. Se voi vaikuttaa siihen, ettei ole jonoa omaishoidontuen tarvitsijoissa. Kaikki eivät halua hakea tukea. Omaishoitaja voi kokea, että se on merkki luovuttamisesta elämästään tai se voi tuntua leimaavalta. Henkinen paine voi kasvaa, kun huomaa tarvitsevänsä apua. Omaishoidon alkuvaiheessa voi kohdata kriisin ja sokin vaiheet. Avun pyytäminen voi olla vaikeaa ja se voi tuntua pelottavalta ja itsemääräämisoikeuden rajoittamiselta. (Wacklin & Malmi 2004, 53–55.)

Isonkyrön omaishoidontuesta on tilastoja vuodesta 1997 lähtien, jolloin tukea oli saanut 27 henkilöä. Tuen saajia on ollut välillä vähemmänkin. Vuonna 2005 ylittyi 30 omaishoitajan raja, enimmillään tuen saajia on ollut 75. Tutkimusta tehdessäni omaishoitajia oli 59.

Omaishoitajille on järjestetty virkistysmatkoja, joita on tehty kunnan saamilla perintörahoilla. Näitä ei ole enää käytettävissä. Muuta omaishoitajille suunnattua toimintaa ei ole ollut kunnan tai muiden tahojen järjestämänä. (Holm 2017).

Syksyllä 2016 aloitin pitämään omaishoitajien kahviloita. Ne olivat osa ennakoivaa ja voimavaralähtöisen kurssin projektia. Ne tulivat tarpeeseen. Tiedon jano oli todella suuri. Aluksi kahvilaan tuli useita, joilla oli tarve saada tietoa eri vaihtoehtoista. Keväällä 2017 kahvilan kävijämäärä vakiintui 10-15 omaishoitajaan. Vertaistukiryhmänä kahvilatoimintaa ei pystynyt pitämään, koska kaikki omaishoitajat eivät saaneet hoidettavaansa hoitoon tai sijaishoitajaa kotiin. Vanhusten päivätoimintaan osallistumisen mahdollisuudesta tiedotettiin, mutta osa hoidettavista ei suostunut lähtemään sinne. Omaishoitajat saattoivat kokea huonoa omaatuntoa siitä, että olisi itse ollut ryhmässä ja hoidettava päivätoiminnassa.

Omaishoitajien valmennus ja koulutus, joilla tuetaan hoitotehtävää, tulee lakisääteiseksi kunnan järjestettäväksi 1.1.2018 (Kuntainfo 2016). Tällä hetkellä Isossakyrössä suunnitteilla ei ole vielä koulutuksia tai valmennuksia.

Kahvilatoiminta nähdään kunnan järjestämänä osana koulutusta, koska siellä jaetaan myös tietoa. Sosiaaliohjaajan tiedossa ei ollut vielä, miten koulutusta tullaan järjestämään. Samoin omaishoitajien terveystarkastukset odottavat Isonkyrön maakuntavaihdosta ja sitä, miten sosiaalipalvelut alkavat toimia tulevaisuudessa. Olemme tässäkin asiassa välitilassa tällä hetkellä. (Pukkinen 2017).

5 OMAISHOITAJAN YHTEISTYÖTAHOT ISOSSAKYRÖSSÄ

5.1 Kolmas ja neljäs sektori

Suomessa kolmannen sektorin omaishoidon verkosto muodostuu useasta eri jäsenjärjestöstä. Verkoston tavoitteena on toimia omaishoidon parhaaksi kehittämällä järjestöjen välistä yhteistoimintaa. Verkostoa ohjaa valtakunnallinen kehittämisryhmä. Verkoston jäsenjärjestöjä ovat Aivoliitto ry, Autismi -ja Asperger liitto ry, Folkhälsan Förbund rf, Ikäinstituutti säätiö sr, Invalidiliitto ry, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö sr, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Mielenterveysomaisten keskusliitto - FinFami ry, Muistiliitto ry, Munuais- ja maksaliitto ry, Omaisena edelleen ry, Omaishoitajat ja Läheiset- liitto ry, Suomen Parkinson liitto ry ja Suomen Punainen Risti sekä Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry. (Suomen omaishoidon verkosto 2005).

Valtakunnallisella kolmannen sektorin vanhusalan järjestöllä, Vanhustyön Keskusliitolla on ollut omaishoitajaprojekti vuosina 1995-1997. Tuon projektin raportissa kerrotaan omaishoitajien kokemuksia järjestöjen omaishoitajatoiminnasta (Heinola 1998).

Kolmannen sektorin rooli omaishoitajien arjen apuna, tulee kasvamaan ja on tärkeä osa kokonaisuutta. Kolmannella sektorilla on paljon osaamista ja ammatillisuutta, mutta myös pyyteetöntä auttamisen halua. Yhteiskunnan omat toimet ja julkisen sektorin henkilökunta eivät riitä yksistään auttamaan omaishoitajien tarpeita, joten kolmannen sektorin mukana olo on todella tärkeää.

Isossakyrössä omaishoitajille merkittävimmät yhteistyötahot ovat eläkejärjestöt, seurakunta, muistiyhdistykset ja omaishoitajayhdistykset.

Julkisen ja kolmannen sektorin lisäksi voidaan puhua neljännessä sektorista. Se on arkipäiväistä, näkymätöntä sosiaalista tukea, joka on kansalaisten toinen toistensa tukemista. Tällaista epävirallista ihmisten toistensa auttamista ns. velvollisuudesta huomioidaan vähän. Tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota etenkin sotien veteraanien hoitajiin kotona, jotka usein miten ovat veteraanien puolisoita. (Hokkanen & Astikainen 2001, 13).

5.2 Omaishoitajayhdistykset

Lähimmät omaishoitajayhdistykset ovat Vaasan Omaishoitajayhdistys sekä Seinäjoen seudulla Lakeuden Omaishoitajat. Vaasan omaishoitajayhdistys tekee yhteistyötä Vaasan suomalaisen seurakunnan kanssa. Vaasa kuuluu Isonkyrön rovastikuntaan, joten seurakunnan kautta saadaan tietoa Vaasan Omaishoitoyhdistyksestä. Vaasan seudun Omaishoitajien kotisivuilla ei ole paljoa tietoa tapahtumista. Yhteistyö seurakunnan kanssa tuo paikallislehteen yhteiselle seuratoimintapalstalle ilmoitukset omaishoitajien tapahtumista. Koska ilmoitukset ovat kuntien yhteisellä palstalla eivät omaishoitajat välttämättä huomaa ilmoituksia, eivätkä tunne niitä omaksi Isossakyrössä (Båtman 2016). Hyvin harva omaishoitaja on ollut aktiivinen ja hakeutunut Vaasan omaishoitajien mukaan. Omaishoitajat eivät koe Vaasan suuntaa omakseen.

Lakeuden Omaishoitajat ovat Seinäjoen seudulla aktiivisia, mutta ovat katsoneet, ettei Isokyrö kuulu heidän piiriinsä. Lakeuden omaishoitajien kehittämissuunnittelija Hanna Lahti kertoi, että Isonkyrön omaishoitajat voivat osallistua heidän toimintaansa niin tahtoessaan. Vaasan ja Lakeuden omaishoitajayhdistykset tekevät yhteistyötä, esimerkiksi omaishoitajien lomien järjestämisessä yhdessä MTLH:n kanssa.

Tavatessani Omaishoitajaliiton Länsi-Suomen alevastaava Pia Järnstedtin. Hän kehotti ottamaan yhteyttä Lakeuden Omaishoitajiin ja pyytämään heitä yhteistyöhön (Järnstedt 2017). Tämän johdosta keskustelin Lakeuden Omaishoitajien kehittämisspäällikkö Miisa Lammisen kanssa. Hän kertoi toimintaa toteutettavan nyt viiden kunnan alueella ja toi esille tarpeen tehdä sääntömuutoksen. Hän toi myös esille, että isokyröläiset ovat tervetulleita Seinäjoelle toimintaan mukaan. (Lamminen 2017). Lakeuden Omaishoitajien toimintaa rahoittaa RAY, eli nykyisin STEA. Rahoituksen myöntämisen perustana on, että se on kaikille avointa toimintaa. Omaishoitajat, jotka tarvitsevat eniten vertaistukea, eivät jaksakaan lähteä kaupunkiin saakka. Tähän saattaa vaikuttaa matkan pituus sekä se ettei voi jättää hoidettavaa yksin kotiin. Monien ikäihmisten liikkumista rajoittaa myös autottomuus, hoidettavan hankala saaminen joko mukaan tai hoitoon siksi aikaa ja muistisairaat, joita ei kotiin voi jättää.

5.3 Muistiyhdistykset

Vaasan seudun muistiyhdistyksen Pohjanmaan Muistiluotsin tavoitteena on tukea kotihoitoa ja olla mukana järjestämässä omaishoitajille ja sairastuneille suunnattuja lomia. Toiminta perustuu verkostoon ja yhteistyöhön. Tapahtumat ovat keskittyneet Vaasaan ja sen ympäristöön. Pohjanmaan Muistiluotsi pitää Isossakyrössä muistikuntopiiriä kirjastossa, johon voi osallistua rajoitettu määrä (8–10) muistisairauteen sairastuneita. (Pohjanmaan Muistiluotsi 2016). Tämä on omaishoitajien mielestä puute, koska ei ole ollenkaan vapaata ryhmää, minne voisi osallistua itse hoidettavansa kanssa tai yksin omaishoitajana.

Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistyksellä ei ole varsinaista toimintaa Isossakyrössä, mutta isokyröläiset saavat halutessaan osallistua heidänkin toimintaansa. Yhteistyötä tehdään myös Pohjanmaan Muistiluotsin kanssa, etenkin tuettujen lomien järjestämisen suhteen. Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys toimii Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella, johon Isokyrö jo kuuluu. Muistiyhdyshenkilöt määräytyvät sairaanhoitopiirin mukaan ja Isollakyrölläkin on oma muistiyhdyshenkilö, jonka yhteystiedot löytyvät Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistyksen sivulta. (Muistiyhdistys 2016.)

Kummallakaan yhdistyksellä ei ole kohdennettua toimintaa omaishoitajille Isossakyrössä. Omaishoitajat eivät monesti pysty lähtemään ryhmiin, joita on toisella paikkakunnalla, koska matkat vievät aikaa. Välttämättä ei ole kuljetuspalveluakaan. Lisäksi haastetta tuo se, että hoidettava jäisi kotiin pitkäksi aikaa ilman hoitajaa.

Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistysten sivuilta löytyy muistitietoutta ja linkkejä sekä muistineuvojan ja vertaistukilinjojen puhelinnumerot, minne voi soittaa.

5.4 Seurakunta, eläkeläisjärjestöt, SPR ja muut yhteistyötahot

Isonkyrön seurakunnassa omaishoidon vastuualue on osa diakoniatyötä. Varsinaista oman seurakunnan työtä omaishoitajille ei ole ollut. Omaishoitajat voivat osallistua rovastikunnallisiin tapahtumiin, mutta omaishoitajan on oltava itse

aktiivinen. Viime vuonna aloittamissani omaishoitajien tapaamisissa järjestin yhdessä seurakunnan kanssa omaishoitajien puurojuhlan. Yhteistyön jatkumista toivottiin myös seurakunnan puolesta. Omaishoitajat toivovat seurakunnan työntekijöiltä näkyvämpää osaa omaishoitajien tukemisessa.

Eläkeläisjärjestöjä Isossakyrössä on kolme: Kansalliset Seniorit, Eläkeliitto ja Kristilliset Seniorit. Varsinaista omaishoitajien kanssa tehtävää yhteistyötä heillä ei ole. Eläkeliitolla on kuitenkin aloitettu ystävätoimintaa muutaman vapaaehtoisen voimin. Heitä voi pyytää mukaan tapahtumiin tai vaikka kotiin seuraksi. Vapaaehtoisia on kuitenkin vain muutama ja monesti heitä kysellään moneen tehtävään, joten aikaa jää vain vähän kullekin tarvitsijalle.

Suomen Punaisella Ristillä on omaishoitajille tukitoimintaa, jota Isossakyrössä kuitenkin ei ole. Isossakyrössä toimintana on lipaskeräykset, kertoo SPR:n Isonkyrön osaston keräysjohtaja Mia Penttala-Salli. (Penttala-Salli 2017).

Isossakyrössä on 4H-kerhon toimintaa, mutta omaishoitajien mielestä heiltä saatava apu ulkotöihin on hintavaa. Tällä hetkellä työpalvelu on tauolla. (Kyrönmaan 4H-yhdistys).

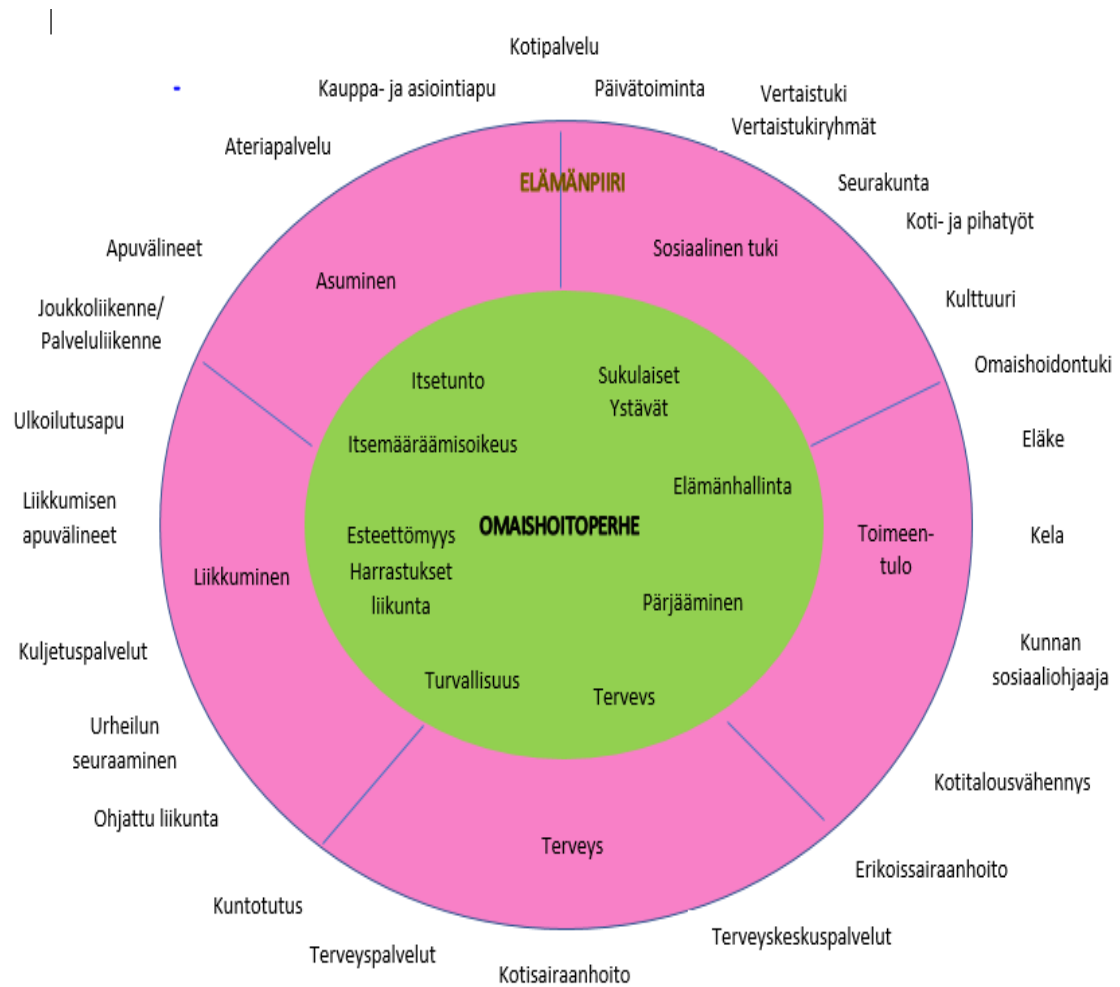
Etelä-Pohjanmaalla toimii myös mielenterveysomaisten järjestö FinFam. Heiltä kysyttäessä Isokyrö ei kuulu varsinaisesti heidän alueeseen, mikä tarkoittaa sitä, ettei aktiivista yhteyttä Isonkyröön ole. Heillä kuitenkin oli isokyröläisiä asiakkaita (Pauku, Viola hanke 2017). Pohjanmaan FinFam toimii taas Vaasan sairaanhoitopiirin alueella. Siellä toiminta keskittyy kaupunkeihin.

Isossakyrössä eri alojen yrittäjät, kuten jalkahoitajat, kampaajat ja hierojat ottavat huomioon omaishoitajat. He sovittelevat aikoja ja tulevat myös kotiin. Mieleenpainuva hetki oli, kun keväällä yrittäjät järjestivät omaishoitajille hemmotteluhetken, jossa lahjoittivat omaishoitajille hoitoja sekä tarjosivat ilmaisen aterian kakkukahvin kera.

Omaishoitajat tarvitsevat monenlaista apua ja tukea. Myös Isonkyrön omaishoitajilla on samanlainen tarve selvitä kotona. Kuviossa 6 on kuvattuna Isonkyrön omaishoitajien palvelutarpeita elämänpiirissään. Kuviossa kotipalvelun ja kotisairaanhoito laitettiin vastakkaisille puolille kuvaamaan sitä, miten Isonkyrön

kunnassa on eri järjestäjä näillä toiminoilla. Kotipalvelu on kunnan sosiaalipuolen järjestämää ja kotisairaanhoidon järjestetään Seinäjoen kaupungin kanssa.

Kuviossa 6 on kuvattuna Isonkyrön omaishoitajien elämänpiiri sekä heidän palvelutarpeita. Kuvio 6.



Kuvio 6 Isonkyrön omaishoitajien palvelutarpeita

6 TUTKIMUSTAPA JA MENETELMÄT

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Aina kun tutkitaan jotain, sillä on jokin tarkoitus ja tehtävä. Tutkimustavat jaotellaan kahteen pääluokkaan kvantitatiiviseen eli määrälliseen ja kvalitatiiviseen eli laadulliseen. Useasti nämä nähdään vastakkaisina, mutta ne voivat olla myös rinnakkaisia ja tukea toisiaan. Kvantitatiivinen käsittelee lukuja, kun taas kvalitatiivinen katsoo asian merkitystä. Nämä voivat olla myös toisistaan riippuvaisia. Kvantitatiivisen tutkimuksen piirteitä ovat teoriat ja johtopäätökset sekä käsitteiden määrittely. Aineiston keruu tapahtuu yleensä tarkoin määritellystä joukosta ja tulokset esitetään yleensä taulukkomuodossa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 137–140).

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen piirteitä ovat tiedonhankinta kokonaisvaltaisesti luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkija toimii itse havainnoijana keskusteluissa. Apuna hän voi käyttää lomakkeita ja testejä. Lähtökohtana on tutkimuksen aineiston monitahoisuus ja yksityiskohtainen tarkastelu ja mahdollisten uusien seikkojen esiin tuominen. Tutkija ei voi olla täysin objektiivinen, sillä tutkijan arvot ja jo olemassa oleva tieto muokkaa sitä mitä tutkittavassa asiassa pyritään ymmärtämään. Laadullisen aineiston hankinnassa suositellaan teema- tai ryhmähaastatteluja ja osallistuvaa havainnointia eli sellaista, missä pääsee tutkittavien näkökulmat esille. Tutkittava ryhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tutkimussuunnitelma voi muotoutua tutkimuksen mukana. Tapaukset käsitellään ja tulkitaan ainutkertaisena. (Hirsjärvi ym. 2009, 161–164). Vaikka laadullista tutkimusta ei tehdä yleistettävyyttä tarkoituksessa usein kuitenkin, tutkimuksessa toistuvat samat asiat, jolloin asia voidaan yleistää. (Hirsjärvi ym. 2009, 182).

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen yksi laji on tapaustutkimus, jossa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä ja aineistoja. Tässä tutkimuksessa tapaus oli Isokyrö ja Isonkyrön omaishoitajat. Tapaustutkimus voi sisältää useita eri selvästi rajattuja, konkreettisia tutkimusmenetelmiä. Se voi olla tarkkapiirteinen ja perusteellinen tutkimus kohteen tapahtuman kulusta tai tietyistä tapauksesta, toisin kuin

määrällisessä tutkimuksessa, jossa tapaus on aina tilastollinen. Yhdysvaltalaisen uranuurtajan Robert E. Stakesin mukaan laadullisen tapaustutkimuksen tärkeimmistä kysymyksistä on: mitä *voimme oppia tapauksesta?* Tapaustutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä tapauksesta ja olosuhteista, päämääränä saada lisätietoa siitä, mitä ei ole jo entuudestaan tiedossa. (Laine, Malmberg, & Jokinen, 2007, 9–10.)

Tutkijaa kiinnostaa yleensä jokin tapaus tai asia, joka on tapaustutkimuksen lähtökohtana. Tutkijalla on usein jo aiempaa tietoa, jonka pohjalta syntyy tutkimusongelma. Tutkijan aiempi tieto vaikuttaa tutkimuskohteeseen ja kysymyksiin. Tapaustutkimuksen tarkoitus on tehdä tutkittavasta asiasta ymmärrettävä. Tavoitteena voi olla pyrkiä selittämään ja kuvaamaan kyseistä asiaa sekä yleistää tuloksia muihin samankaltaisiin tapauksiin. Tapaustutkimuksen yksi tärkeä osa on teorian ja tulosten limittyminen toisiinsa. Teoria antaa ymmärrystä tutkittavasta asiasta ja aihealueen hahmottamisesta. Tapaustutkimuksessa asiaa tutkitaan todellisessa elämäntilanteessa, sen omassa ympäristössä. Tapaustutkimuksessa tärkeämpänä pidetään asian kokonaisvaltaista ymmärtämistä kuin tilastollista yleistämistä. (Laine ym. 2007, 26–73).

Tutkittavien tapausten lukumäärä on yksi ratkaiseva tekijä laadullisen menetelmän käytössä. Jos tutkittavia on paljon, tulee menetelmä raskaaksi ja tutkimus kääntyy määrälliseksi menetelmäksi. Tapaustutkimuksessa myös vertailu toimii, jos tutkittava ryhmä on pieni. Tutkimuksessa vertailu tapahtuu rinnakkain asettelulla samankaltaisiin tapauksiin. (Laine ym. 2007, 77). Aineistoa voidaan kerätä usealla eri tavalla, mm. haastattelemalla, havainnoimalla ja dokumentteja tutkien. (Hirsjärvi 2009, 135.) Tässä tutkimuksessa on käytetty haastatteluja, kyselyjä ja havainnointia. Näin on saatu Isonkyrön omaishoitajien tarpeista kahden maakunnan välissä tapauksesta kokonaiskuva.

6.2 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Isonkyrön omaishoitajien mahdollisia yhteistyökumppaneita kahden maakunnan välissä. Tavoitteena on saada tietoa,

siitä toimivatko yhdistykset ja järjestöt Isossakyrössä sekä mistä omaishoitaja saa tukea?

Toiseksi tarkoituksena oli löytää asioita, mitä Isossakyrössä asuvat omaishoitajat kaipaavat kotona jaksamisensa tueksi, sekä mitä odotuksia heillä on Isonkyrön siirtyessä Etelä-Pohjanmaan puolelle maakunnassa ja mitä he toivovat maakuntavaihdokselta.

Tutkimuskysymykset:

- Isonkyrön omaishoitajille tukea tarjoavat tahot maakunnan rajalla?
- Mitä omaishoitajat Isossakyrössä tarvitsevat kotona selviämisen tueksi?
- Mitä Isonkyrön omaishoitajat odottavat maakuntavaihdokselta?
- Vanhusten päivätoimintaan kuljetus?

Syksyn omaishoitaja ryhmissä keskustelujen pohjalta voi päätellä, että omaishoitajilla on tarve tiedon saantiin. Muutosagentti Anneli Saarinen esitti toiveen kysyä omaishoitajilta: Mitkä asiat tukevat kotona pärjäämistä, mitä tarvitaan kotiin tueksi ja millaisia uusia ideoita omaisilla on omaishoitajien tueksi? (Saarinen 2017.)

Isonkyrön kotipalvelun ohjaajalta tuli pyyntö selvittää, olisivatko omaishoitajat valmiita sitoutumaan kuljetukseen vanhusten päivätoimintaan, jos kunta järjestäisi kuljetuksen jollain reitillä. Kuljetuksesta olisi pieni omavastuu. Alustavissa kyselyissä lähes kaikki omaishoitajat olivat kiinnostuneita mahdollisuudesta päivätoimintaan kuljetuksesta.

6.3 Tutkimuksen toteutus

Perusturvajohtaja allekirjoitti omaishoitajille tehtävän haastatteluluvan talvella 2016 (Liite 1.). Kyselyt mahdollisesta kiinnostuksesta kuljetuksesta päivätoimintaan ja osallistumisesta haastatteluun lähetin postitse palautuskuoren kanssa keväällä 2017.

Tutkimuksen toteutin kahtena ryhmähaastatteluna kesällä 2017. Neljä omaishoitajaa antoi yksin haastattelun. Nauhoitin tilanteet. Samalla haastattelussa pystyin havainnoimaan ja kirjoittamaan muistiin omaishoitajien kertomia asioita. Nauhoitetut haastattelut litteroin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Kyselyt

Haastattelukutsuja lähetettiin yhteensä 35 niille omaishoitajille, joiden hoidettava oli 65-vuotias ja yli, sekä 2 sellaiselle, jotka olivat eläkeiän kynnyksellä. Kolme kyselyä jaettiin myös niille omaishoitajille, jotka eivät ole omaishoidontuen saajia, mutta ovat osallistuneet kahvilaan.

Kutsuihin vastasi 14. Heistä 7 osallistui ryhmään, neljä antoi yksin haastattelun, yksi ei tullut paikalle ja kahta en tavoittanut.

Haastattelussa käytetyt kysymykset ovat liitteessä 2.

7.2 Haastateltavien omaishoitajien taustatiedot

Haastateltavista miehiä oli kaksi. Suurin osa asui yhdessä hoidettavan puolisonsa kanssa omakotitalossa. Osa hoiti omia tai puolisonsa vanhempia. Yleisimpiä hoidettavien sairauksia olivat etenevä muistisairaus, diabetes, verenpainetauti, sydämen vajaatoiminta ja osteoporoosi. Kyselyyn vastanneiden omaishoitajien ikäjakauma on taulukossa 1 (Taulukko 1.)

Taulukko 1 Kyselyyn vastanneiden omaishoitajien ikäjakauma

Omaishoitajat	vastauksia
alle 70-vuotiaita	5
yli 76-vuotiaita	6
yhteensä	11

7.3 Palvelujen ja avun tarve tällä hetkellä sekä toiveet

Omaishoitajien saamat palvelut ja avut ovat perinteisiä. Monet sanovat, etteivät ainakaan alkuun halunneet lisää apua. Se koettiin jotenkin luovuttamisena ja merkkinä ettei enää pärjää omassa elämässä. Toisaalta koettiin, että järki sanoo toisin, eli apua olisi hyvä ottaa vastaan.

Yleisesti kaikki apu koettiin hyvänä ja saadusta avusta kiiteltiin. Monesta kohden löytyi myös parannettavaa.

pitää itte olla aktiivinen, jaksaa kysellä, muuten ei saa mitään

Tärkeimmäksi asiaksi koettiin omaisten, läheisten ja ystävien apu, koska se oli yleensä järjestettävissä silloin, kuin sitä itse tarvitsi. Omaisten apu koettiin turvallisena hoidettavalle. Omainen tai läheinen on hoidettavalle tutumpi kuin vieras hoitaja. Samaan tapaan omaishoitajalla ja hoidettavalla on turvallinen tunneside, joka auttaa monessa arjen tilanteessa. Osalla oli käytössä siivous- ja ateriapalvelu sekä palvelusetelillä ostettava siivouspalvelu. Kotipalvelu ja kotisairaanhoidto olivat tuttuja suihkutus-, haavahoito- ja lääkitysasioissa. Apuvälineet ja kotiin asennetut ja saadut apuvälineet olivat tarpeellisia.

kaikki apu on kaiken A ja O

ilman rollaattoria ei tulisi toimeen

Joillain omaishoitajista oli henkilökohtainen avustaja hoidettavalle. Apu koettiin hyvänä, mutta sijaispalvelu oli heikkoa.

apu hyvä, mutta huonoa systeemin heikkous, kun avustajalle ei ole varasysteemiä, on vain pärjättävä vaikka avustaja pitkälläkin sairauslomalla.

Muutamalla oli palveluseteli käytössä siivouspalveluun. Se kuitenkin koettiin vähäiseksi ja vastaajat kaipasivat mahdollisuutta saada esim. suursiivous ja ikkunan pesuapua. Erityisesti palveluseteliä olisi tarvittu sellaisiin kotitöihin, jotka vaativat aikaa ja olivat jo haastavia ikäihmisille.

Hoivajaksot koettiin hyvänä apuna, kuten myös päivätoiminta, jonne sai viedä hoidettavan omien asioiden ajaksi. Palvelun käyttäminen oli kuitenkin vähäistä, koska hoidettava ei yleensä suostunut lähtemään päivätoimintaan. Omaisten ja naapurien apu siivouksessa ja juttuseurana oli merkittävä.

hoiva; kun saa viedä hoivalle melkein koska vain, etenkin jos tulee tollikko vastaan eikä tyttäret pääsekään auttamaan

hyvä kun pääsee hoivalle, että pääsee itse jonnekin muuallekin kuin vain kauppaan, ettei tule aivan mökkihöperöksi

Viikon jakso olisi hyvä, se jo tuntuu ja voisi käydä kauempanakin kylässä. Toisaalta se lyhytkin on hyvä väli tai pätäkä, että voisi käydä edes kylässä.

Vapaapäivien pitämisessä oli eniten toivottavaa. Vaikka hoivajaksot koettiin hyvinä, niin tarve olisi myös lyhyille vapaapäiville tai virkistyspäiviin. Hilikka Palomäki toteaa tutkimuksessaan omaishoitajien väsyvän hoitopaikkoja kysellessään. Hän myös sanoo, ettei hoitopaikka aina sovi hoidettavalle. (Palomäki 2010).

Hoitopaikkojen suhtautuminen hoidettavan voinnin ja toimintakyvyn tasoon nähtiin vähän ristiriitaisena. Toivottiin huomioitavan etenkin muistisairaat, joille hoitopaikka saattoi tuntua vieraalta. Heidän toimintakykynsä saattaa jopa taantua jaksolla. Samalla toivottiin enemmän kuntoutusta. Kuntohoitaja oli erittäin odotettu hoivajaksoilla, mutta hänen käyntimääränsä koettiin aivan liian vähäiseksi.

Vieraassa paikassa tulee avuttomaksi, hoidettava ei osaa enää sitä minkä kotona säännöllisessä päivässä osaa.

Kyselin myös, mitä omaishoitotilanteen alussa olisi tarvinnut, sekä mitä olisi tarve muuttaa. Kaikkien mielestä tietoa pitäisi saada keskitetysti. Pitäisi olla selkeästi yksi ihminen, keneen voisi ottaa yhteyttä. Hän sitten hoitaisi eri ”luukuilta” asioita ja tiedottaisi tilanteesta. Monet kiittelivät sosiaaliohjaajaa asioiden hoitamisesta, mutta hänen tavoittamisensa koettiin hankalaksi.

Palvelusopimuksen tekoa yhdessä sosiaaliohjaajan kanssa toivottiin eikä vain paperitietojen perusteella tehtyä sopimusta. Omaishoidon kehittämissuunnitelmat ovat tämän suuntaisia. Yksi koordinaattori hoitaisi eri tahojen kanssa asioita ja olisi yhteyshenkilö omaishoitajalle. Yhteystiedot tulisi olla selkeästi löydettävissä. Tämä toive koskee myös vapaaehtoistoimintaa sekä eri järjestöjen toimintaa. Myös heiltä odotettiin selkeitä yhteystietoja. Yhdistyksiltä ja järjestöiltä toivottiin myös yhteistä toimintaa, yli sektorirajojen.

kun ajaas pihaan joku mies ja veisi vaikka kalaan hoidettavan. Kun olis niiku ennen vanhaan renkiä ja piikoja, kun ei muista kuinka laitetaan saha käyntiin, tai lunta luoda.

Omaishoitajia itseään huolestutti oma jaksaminensa. Nukkuminen nousi monen kohdalla huolenaiheeksi. Koska huonosti nukutut yöt vievät hoitajankin jaksamista ja terveyttä, vapaapäivät pitäisi saada pidettyä.

kun saisi nukkua edes joskus yönsä, jaksaisi päivän paremmin, mitä jos tulee itselle jotain äkkinäistä, elämän pitäisi olla säännöllistä

Moni omaishoitaja toivoi, että saisi sinne kotiin yhden ihmisen hetkeksi, että voisi mennä itse rauhassa, ilman huolta, vaikka kauppaan tai ystävän kanssa käymään kaupungissa.

On kuin ulkomaille olisi päässyt, kun voi mennä ystävän kanssa kaupunkiin syömään tai kaffille.

Vaaditaan jaksamista siihenkin, että jaksaa lähteä jonnekin, etenkin silloin kun on se vapaapäivä.

Kauppa apu voisi helpottaa elämää. Tosin se on henkireikä, kun pääsee itse kauppaan.

Kolmannelta sektorilta kaivattiin enemmän vertaistukea, ystäväpalvelua ja esimerkiksi liikuntaryhmiä sekä tietopäiviä. *”Tietoa ei saa, jos ei sitä kukaan jaa.”* Seurakunnalta toivottiin enemmän yhteydenottoja ja kysymyksiä tai lähestymistä, siitä miten omaishoitoperhe jaksaa. Itse ei välttämättä jaksaa ja uskalla ottaa yhteyttä. Oman seurakunnan toivottiin parantavan omaishoitajia koskevaa tiedotusta.

On myös asioita joihin ei voi vaikuttaa. Omaishoidontuki koetaan pieneksi ja verotus vääränä. Tämä on ymmärrettävää, kun ajattelee, minkä työmäärän omaishoitajat tekevät. Normaalissa työelämässä käyvällä on selkeät työajat ja lomat, eikä heidän tarvitse maksaa siitä. Omaishoitajat joutuvat maksamaan vapaapäivistään. Viedessään hoidettavan lyhytaikaishoitoon omaishoitajat maksavat hoitopäivistä. Omaishoitajalla ei myöskään ole kahta vapaapäivää viikossa vaan kuukaudessa, vaikka he tekevät ympärivuorokautista työpäivää.

7.4 Odotukset maakunnalta ja kolmannelta sektorilta

Testatessani omaishoitajille suunnittelemani kysymyksiä toisilla opiskelijoilla, he arvioivat, että maakuntavaihdoksesta täytyy antaa lisätietoa omaishoitajille. Isonkyrön omaishoitajat olivat hyvin perillä maakuntavaihdoksesta ja heillä oli selkeä kuva, mitä mieltä he asiasta olivat. Maakuntavaihdos on heille tervetullut asia, aivan kuin kotiin tultaisiin takaisin. Seinäjoki koettiin maaseutuläheisempänä kuin Vaasa. Seinäjoen toteuttamat terveydenhuoltopalvelut ovat tuttuja. Seinäjoki tuntuu luonnollisemmalta suunnalta kuin kaksikielinen Vaasa.

Kotia tultu, avoimin mielin, tuttua jo kun terveydenhuolto ostetaan Seinäjoelta, sitä Etelä-Pohjalaisuutta, että saisi apua, syrämes ollaan aina oltu eteläpohjalaisia, on kuin olis kotia tullu.

Silloin kun vaihdettiin, se oli virhe. Olen aina ollut eteläpohjalainen, tai oon aina luullu. Silloin jo sanon ettei me kauan olla pohojanmaalla, turhaa rahan menoa vain kylttien tekoon.

Toiveitakin uudelle maakunnalle löytyi. Eniten toivottiin järjestöjen ja yhdistysten jalkautuvan maakuntaan ja tulevan lähemmäksi, sekä tuovan uutta toimintaa.

Omais- ja muistiyhdistyksiltä pitäisi saada tietoa muutenkin kuin vain maksamalla jäsenmaksu, että saa lehtisen.

Maakunnan toivotaan laittavan tukiasiat kuntoon. Odotetaan myös selkeyttä ja asiakasläheisyyttä. Kysymyksiä ja pelkoja herätti se, jatkuuko maakuntakeskusten välinen kilpailu. Esimerkkinä he mainitsivat jatkuvan kinastelun siitä, kummalla on parempi palloilustadion. He miettivät, säilyvätkö lääkäripalvelut yhtä hyvänä, kuin ne nyt ovat. Isollakyröllä on ollut lääkärin suhteen hyvä tilanne, mutta nyt se tilanne vähän huolestutti omaishoitajia.

Maakuntavaihdokseen liittyvät asiat keskittyivät keskussairaaloiden ympärille. Sekä Vaasasta että Seinäjoelta oli niin hyviä kuin huonojakin kokemuksia. Omaishoitajien toive oli, etteivät nämä ala kilpailla keskenään, vaan ovet olisivat edelleen avoinna kumpaankin suuntaan. Molemmilta toivottiin puolueettomuutta ja näkemystä maakunnan väestä.

Omaishoitajien kohtaamiseen ja arvostamiseen toivottiin ymmärrystä etenkin terveyskeskuksissa. Omaishoitajat ovat parhaimpia hoidettavansa asiantuntijoita ja se tuntui unohtuneen monelta ammattilaiselta.

7.5 Päivätoiminta

Syksyn 2016 omaiskahviloissa kyselin omaishoitajilta kiinnostusta viedä hoidettava kunnan vanhusten päivätoimintaan. Kahvilassa kävijät saivat laittaa nimettömänä kiinnostuksensa lapulle. Viidestätoista kävijästä neljätoista vastasi kysymyksiin. Näistä 11 oli kiinnostunut tuomaan hoidettavan päivätoimintaan. Näistä yhdeksän oli valmis harkitsemaan mahdollista kunnan tarjoamaa kuljetusta pienellä omavastuulla. Joissain vastauksissa oli myös maininta, että kuljetukseen tarvitaan invataksi. Samalla kyselin heidän omaa kiinnostustaan jäädä itse omaishoitajille tarkoitettuun ohjelmaan, esimerkiksi kahvilaan, vai käyttäisivätkö mahdollisen vapaan mieluummin omiin menoihin. Vastaajista 8 oli valmis jäämään ohjelmaan, mutta toisaalta he olivat myös halukkaita käyttämään ajan omille menoille. Muutamassa oli huomautus, että pitäisi tietää, mitä ohjelmassa on.

Koska kiinnostusta oli, ja kunnan kotipalvelusta oli tullut pyyntö kysellä mahdollisia päivätoimintaan osallistujia, kysely laitettiin eläkkeellä olevien omaishoitajien koteihin. Maksettu palautuskuori oli mukana.

Syksyllä 2016 omaishoitajakahvilassa kysyttiin omaishoitajilta kiinnostusta päivätoimintaan kuljetuksesta. Kotiin lähetetyssä kyselyssä neljä ilmoitti yhteystietonsa, jotka on luovutettu kotipalvelunohjaajalle, joka hoitaa kuljetuspalvelun kilpailutuksen ja muut järjestelyt.

Haastattelussa tuli esille hoidettavien haluttomuus lähteä päivätoimintaan. Usealla kynnys on se, kun toiminta on Laurilanmäellä ”vaivaastalolla”. Sana päivätoiminta ei tunnu hyvältä. Se antaa mielikuvan, että ikäihmisiä kohdeltaisiin lapsina. Haastattelussa toivottiin nimenmuutosta ja selkeitä tutustumispäiviä. Sekä haastattelutilaisuudessa että kahvilatoiminnassa ilmeni, ettei monikaan tiennyt päivätoiminnan olevan palvelukeskuksen alakerrassa ja että sinne pääsee niin, ettei tarvitse mennä palvelukeskuksen läpi. Sairaiden ihmisten näkeminen tuntui olevan sekä hoidettavalle että hoitajalle raskasta.

7.6 Tulosten tarkastelu

Kysely antoi kuvan mitä toimijoita Isossakyrössä on ja kenen puoleen voi kääntyä. Omaishoidon kehittämisen työryhmän tekemistä linjauksista kuulemme vähintään maakuntamuutoksen yhteydessä.

Kyselyjen perusteella voi sanoa, että omaishoitajat kaipaavat hyvin arkipäiväisiä asioita jaksamisensa tueksi. Haluttaisiin ihminen kotiin hetkeksi aikaa, että voi itse levätä, käydä kaupassa tai ystävän kanssa kahvilla. Päivätoimintaa kaivattiin uudella nimellä. Sen tulisi olla sellaista, ettei omaisen ja hoidettavan tarvitsisi itse huolehtia mitään. Omaishoitoperheessä on heti aamusta monta huolta: lääkkeet, vaatteet, ruoka ja puhtaus. Kun nuo aamutoimet on tehty, omaishoitaja on tehnyt ”puolet päivästä”. Päivätoiminnan tärkeys tuli esille myös haastatteluissa.

Palvelut haluttaisiin kotiin ja omiin **tarpeisiin** suhteutettuna, ei niinkään säännöllisenä systemaattisena toimintana. Omaishoitoverkostossa on käsitelty tätä

asiaa. Palvelut tulisi kohdentaa tarpeisiin. Kuten työssäkäyvä terve ihminenkin haluaa palvelut itselle sopivina ja sopivaan aikaan.

Omaishoitoon liittyvää tietoa kaivataan. Tiedotuskanavia pitäisi olla useita esim. lehdet, www-sivut, esitteet ja tilaisuudet. Tiedon saantia pitäisi helpottaa. Tarvitaan selkeitä tietoiskupäiviä ja selkeästi yksi paikka, josta tiedon saa koottuna ja omaishoitoon tukea.

Olen saanut olla sekä koulutuksen aikana että tämänhetkisessä työssäni mukana monessa omaishoitoa koskevassa kokouksessa ja seminaarissa. Ne ovat usein olleet koko Etelä-Pohjanmaan aluetta koskevia. Useasti on puhuttu myös sairaanhoitopiiristä. Kokouksissa puhuttiin ja suunniteltiin tulevan maakunnan asioita ja ihmettelin muutaman kerran, miksi ei Isoakyröä mainittu asioita käsiteltäessä. Mietin, olisiko Isonkyrön kunnan edustajien pitänyt olla aktiivisempi pitämään puoliaan vai onko syynä vain kunnan sijainti Pohjanmaan maakunnassa. Syksyllä 2017 totesin, että Isokyrö mainitaan joissain keskusteluissa ja heidän edustajansa on mukana maakuntaa koskevissa kokouksissa, mm. I&O-hankkeen kokouksissa.

Järjestökenttä tuntuu kyselyjen perusteella huomanneen, että Isonkyrön omaishoitajat ovat eriarvoisessa asemassa, kun eivät ole saaneet selvästi keneltäkään tietoa.

Syksyllä 2017 sain tiedon, että Lakeuden Omaishoitajat ovat tehneet kevätkokouksessaan päätöksen liittää Isokyrö mukaan heidän yhdistyksensä toiminta-alueeseensa.

Taulukossa 2 on koottuna yhteen +–merkein kuvaamaan omaishoitajien tyytyväisyyttä eri yhteistyötahoilta saataviin palveluihin haastattelujen perusteella (taulukko 2.)

Taulukko 2 Yhteenveto kyselyssä vastanneiden tyytyväisyydestä palveluihin ja eri yhteistyötahoihin. Taulukossa käytetyt lyhenteet:
SRK=Seurakunta, SPR=Suomen Punainen Risti, OH=Omaishoitaja

Yhteistyötaho	ollaan tyytyväisiä
Julkinen sektori Kunta <ul style="list-style-type: none"> ▪ hoiva/palvelukeskus ▪ KSH ja kotipalvelu <ul style="list-style-type: none"> - päivätoiminta ➤ Kuljetus ▪ sosiaalitoimisto <ul style="list-style-type: none"> - sosiaaliohjaaja ▪ fysioterapia ▪ tekninen osasto ▪ lääkärin vastaanotto 	+++++ +++ ++ ++ + + +++ ++++ +++ +++
Kolmas sektori <ul style="list-style-type: none"> ▪ Omaishoitajayhdistykset <ul style="list-style-type: none"> - Pohjanmaa - Lakeuden omaishoitajat ▪ Muistiyhdistykset <ul style="list-style-type: none"> - Pohjanmaa - Etelä-Pohjanmaa ▪ Eläkeläisjärjestöt ▪ SRK ▪ SPR ▪ 4H 	+++ ++ +++ +++ + ++ ++ ++ +++ + +
Neljäs Sektori <ul style="list-style-type: none"> ▪ omat lapset ▪ naapuriapu 	+++++ +++++
Muut Yrittäjät <ul style="list-style-type: none"> ▪ jalkahoitajat ▪ taksit ▪ pankit ▪ ruokapalvelu ▪ siivouspalvelu 	++++ ++++ +++ +++ ++++
Maakuntavaihdos	+++++

7.7 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimukseen olen kysynyt luvan perusturvajohtajalta. Omaishoitajille olen kertonut osallistumisen olevan vapaaehtoista ja että kaikki vastaukset ovat nimettömiä ja ne

kerätään yhteen ja annetaan vain omaishoitoa kehittävien työryhmien käsiteltäväksi. Haastattelussa nauhoittamani tiedostot olen tuhonnut. Kaikki haastatteluun ja kyselyihin liittyvät tiedot ja vastaukset tuhoan tämän työn valmistuttua.

Koska tutkimus oli pienelle joukolle, on vastauksetkin koottu niin, ettei niitä voi yhdistää kehenkään. Kirjoitin vastaukset suoraan kysymysten alle, ilman viitettä siitä, kuka vastauksen on antanut. Vastaukset kysymyksiin omaishoitajien jaksamisesta kotona olen koonnut ja luovuttanut muutosagentti Anneli Saariselle ja hänen omaishoitoa kehittäville työryhmälleen. Samat vastaukset on myös annettu kuntaan perusturvajohtajalle, kotipalvelun ohjaajalle sekä omaishoidosta vastaavalle sosiaalihoitajalle kehitettäväksi.

Päivätoimintaan osallistuneitten nimet ja osoitetiedot olen toimittanut suoraan kotipalvelun ohjaajalle. Seurakunnan vastaavan papin kanssa olen keskustellut heitä koskevasta asiasta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tutkimuksessa tapauksena oli Isonkyrön omaishoitajat kahden maakunnan välissä. Haastatteluissa korostui monesti arjen sujuminen kotona. Kotiin kaivattiin selvästi henkilöä, joka olisi paikalla juuri silloin kun omaishoitaja tarvitsee häntä. Kotiin saatava apu auttaisi omaishoitajaa hetken levähtämään ja ennen kaikkea antaisi henkistä tukea. Omaishoitajalle on suhteellisen raskasta joka kerta omille asioille lähtiessään jättää hoidettava yksin kotiin. Huoli painaa ja syyllisyyttä tunnetaan niin kotiin jättämisestä mutta myös intervalliin tai päivätoimintaan viemisestä. Tuloksista päätellen toivottavaa olisi, että julkisella puolella palveluihin kuuluisi kotiavun saaminen myös kotiin omaishoitajan levon ja virkistäytymisen tarpeisiin. Eri yhdistykset ja järjestöt voisivat myös lisätä vapaaehtoistoimintaa ja ystäväpalvelua Isonkyrön kunnassa.

Omaishoitaja on hoidettavansa paras asiantuntija. Huolestuttavaa olikin omaishoitajien kommentit kuntotutumisen suhteen. Kun omaishoitaja tuo hoidettavan lyhytaikaisjaksolle, olisi toivottavaa että, kunto pysyisi edes samalla tasolla. Usein kuitenkin kävi niin että, hoidettava oli jopa heikommassa kunnossa kotiin tullessa. Fysioterapeutti oli hoitojaksolla odotettu kävijä, mutta tulevaisuudessa kuntoutusta olisi hyvä saada kotiinkin. Omaishoitaja on usein itsekin iäkäs ja hänen voimavaransa voi vaihdella päivittäin. Omaishoitajatkin tarvitsisivat kuntoutusta. Mahdollisuus on hakea erilaisia kuntoutuslomia joko yksin tai yhdessä hoidettavan kanssa.

Omaishoitajalle tuen ja kuntoutuksen hakeminen voi olla hankalaa ja haastavaa. Toisinaan ei edes tiedä keneltä kysyisi apua. Isonkyrön omaishoitajat toivoivatkin selkeästi yhtä ihmistä joka hoitaisi heidän kaikkia asioita. Isonkyrön kunnassa olisi oltava sosiaaliohjaajalla toimisto aika, jolloin hän on varmasti tavattavissa.

Isossakyrössä on kunnan kotipalvelun ohjaama vanhusten päivätoimintaa. Omaishoitajat voivat tuoda hoidettavan sinne. Kyselyjen mukaan omaishoitajat olivat kiinnostuneita päivätoiminnasta ja myös mahdollisesta kyydityksestä. Toivottavasti päivätoiminta alkaa saada uusia asiakkaita omaishoitajien hoidettavista. Olettaisin päivätoiminnan tulevan tutummaksi, nyt kun kunnassa on saatu kahvilatoiminta jatkuvaksi ja Lakeuden omaishoitajat sekä Etelä-Pohjanmaan

Muistiyhdistys on aloittelemassa vertaistoimintaa Isossakyrössä. Noissa tilaisuuksissa tulee tarpeelliseksi saada hoidettava siksi aikaa jonnekin ja omaishoitajia ohjataan viemään hoidettava päivätoimintaan. Kahviloissa myös tuodaan esille päivätoiminta ja sen merkitys virkistäytymiseen sekä omaishoitajalle kuin hoidettavalle.

Nimi antaa yleensä toiminnasta kuvan. Vanhusten päivätoiminta sai omaishoidettavat karttamaan päivätoimintaa ja myös omaishoitajat sanoivat nimen kuulostavan lasten hoitopaikalta. Päivätoiminta nimi olisi hyvä päivittää 2000-luvulle tai ainakin vaihtaa sana vanhus ikäihmiseksi. Myös lyhytaikaisjaksolla oleva omaishoidettava olisi hyvä ohjata päivätoimintaan, jolloin hän saisi tutustua sen toimintaan ja se tulisi näin tutummaksi.

Tutkimus kohdentui Isonkyrön omaishoitajien tarpeisiin. Olen saanut olla mukana monissa palaverissa ja keskusteluissa maakunnassa omaishoitajien tarpeista. Tutkimustulokset voi yleistää, koska selkeästi muuallakin omaishoitajien toiveet ovat saman suuntaisia. Selvästi eniten kaivataan kotiin ihmistä, joka helpottaisi omaishoitajan päivää. Toisena asiana nousee myös maakunnassa kuntoutuksen tarve kotiin tuotuna.

Isonkyrön osalta maakuntavaihdos tuntuu selkeyttävän toimintoja. Onhan sairaanhoitopiiri ollut aina Etelä-Pohjanmaalla ja vielä kun terveydenhuolto on ostettu Seinäjoen kaupungilta, tuntuu palaset asettuvan kohdalleen. Yhdistykset ja järjestöt tuntuvat seuraavan tuota maakuntavaihdosta ja myös heillä tuo selkeyttää toimintaan ja toivon mukaan tuo toimijat lähemmäksi Isoakyröä.

9 TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Pirstaleinen järjestökenttä ja sijoittuminen maakunnassa molempien maakuntien sekä kaupunkien rajalle tuo omaa jännitystä ja samalla sekavan oloisen tilanteen. Selvitys toiminnasta kussakin järjestössä selkeytti tilannetta. Kyselyt omaishoitajayhdistykselle antoivat vauhtia muutokseen. Lakeuden omaishoitajat ovat ottaneet Isonkyrön omaishoitajat omaan toiminta-alueeseensa. Tämä antaa kunnalle mahdollisuuden järjestää yhdessä omaishoitajayhdistyksen kanssa koulutusta omaishoitajille. Kahvilatoiminta sai jatkoa kunnan järjestämänä.

Tärkeintä tässä tutkimuksessa oli kartoittaa, mitä palveluja ja tukea omaishoitajat tarvitsevat kotiin selvitäkseen hoidettavansa kanssa, sekä löytää omaiset, jotka ovat valmiita viemään hoidettavansa vanhusten päivätoimintaan ja käyttämään mahdollista yhteiskuljetusta siihen.

Olen saanut olla syksyn 2017 aikana mukana monessa omaishoitoa koskevassa työryhmässä. Olen ollut todella tyytyväinen tähän tutkimukseeni, koska tämä on antanut näkökulmia ja tietoa vietäväksi noihin työryhmiin. Suomessa, kuten myös muualla Euroopassa, on nyt huomattu omaishoitajien tekemä työ ja sen tärkeys. Eri puolilla Suomea on paljon työryhmiä, missä käsitellään omaishoitajien tarpeita. Toivottavasti näemme uudessa maakunnassa omaishoitajien toiveiden tulleen kuulluksi.

Mielenkiinnolla jään odottamaan, mitä maakuntavaihdos tuo mukanaan ja toteutuuko omaishoitajien vapaapäivien vietto helpommin. Viiden vuoden päästä voisi tehdä Isonkyrön omaishoitajille tutkimuksen uudestaan kysymyksellä, muuttuiko mikään ja mihin suuntaan.

LÄHTEET

Båtman, J. 2016. Diakonissa. Vaasan suomalainen seurakunta. Puhelinkeskustelu 8.9.2016.

Hallituksen reformi. 2017. Maakunta- ja Sote- uudistus. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 21.7.2017]. Saatavana: http://alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/sote-ja-maakuntauudistus-voimaan-1-1-2020-maakuntavaalit-lokakuussa-2018

HE 169/1997: Hallituksen esitys Eduskunnalle maakuntajakolaiksi ja laiksi rakennuslain 18§:n muuttamisesta. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 25.5.2017].

Heinola, R. 1998. Omaishoitajien kokemuksia järjestöjen omaistoiminnasta. Vanhustyön keskusliiton ja jäsenyhteisöjen omaisprojektin loppuraportti 1995-1997. Vanhustyön keskusliitto. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.uud.painos. Helsinki. Tammi.

Hokkanen, L. & Astikainen, A. 2001. Voimia omaishoitajan työhön. Sotiemme veteraanien omaishoitajille suunnatun projektin arviointia ja johtopäätöksiä. Tampere: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Hyvinvoinnin tukiverkoston julkaisuja.

Holm, H. 1.6.2017. Toimistos sihteeri. Isonkyrön kunta. [Henkilökohtainen sähköposti].

Hyvinvointikertomus. 2010-2017. Isonkyrön kunta. Viitattu: 5.2.2018. Saatavana: https://isokyro.fi/wp-content/uploads/Julkiset-muut-asiakirjat/2017/LAAJA_HYVINVOINTIKERTOMUS_2017.pdf

Isokyrö. 2016. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.7.2017]. Saatavana: <http://www.isokyro.fi/?id=18&lang=fi>

Isonkyrön kunnanvaltuuston pöytäkirja 23.6.1993/42§. Ei saatavilla.

Isonkyrön matkailu. 2015. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.7.2017]. Saatavana: http://www.isokyro.fi/files/Tiedostot/isokyro_matkailu_2015_korjattu_2506.pdf

Järnstedt, Pia. 2017. Länsi-Suomen aluevastaava. Keskustelu 29.3.2017.

Kehittämishjelma: Kansallinen omaishoidon kehittämishjelma 2014. Työryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:2.

Kuntainfo. 2016. Omaishoitoa koskevaan lainsäädäntöön muutoksia 1.7.2016 alkaen. [Verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja Terveysministeriö. [Viitattu 14.6., 23.8.2017]. Saatavana: http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kuntainfo-omaishoitoa-koskevaan-lainsaadantoon-muutoksia-1-7-2016-alkaen

Kuusikko, Erkki 2016. Isonkyrön kunnanvaltuuston historiaa 1910-2015. Saatavilla: Isonkyrön kirjasto.

Kyrönmaan 4H-yhdistys. 2017. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.8.2017]. Saatavana: <https://kyronmaa.4h.fi/palvelut/tyopalvelu/>

L. 2.12.2005/937. Laki omaishoidon tuesta.

Laine, M., Malmberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.

Lamminen, Miisa. 2017. Kehittämispäällikkö. Lakeuden omaishoitajat. Keskustelu ensitietopäivät, Seinäjoki. 6.4.2017

Muistiyhdistys. 2016. Muistiyhdyshenkilöt. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.1.2017]. Saatavana: <http://www.anvianet.fi/muistiyhdistys/index.php?page=etelae-pohjanmaan-muistiyhdyshenkiloet>

Omaishoito. [Verkkosivu]. Omaishoitajat ja Läheiset-Liitto ry. [Viitattu 22.1.2017]. Saatavana: <http://omaishoitajat.fi/mit%C3%A4-omaishoito>

Palomäki, H. 2010. Omaishoitajien vapaapäivien käyttökokemuksia ja toiveita muistisairaiden intervallihoidosta Järvi-Pohjanmaalla: Muutenhan minä oisin kuin pussissa täällä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan yksikkö, sosionomi. Opinnäytetyö. Julkaisematon.

Palveluopas omaisille ja läheisille. 2016-2017. [Verkkajulkaisu]. Omaishoitajat ja läheiset liitto ry. [Viitattu 23.8.2017]. Saatavana: http://www.omaishoitajat.fi/sites/omaishoitaja.asiakas.fi/files/Palveluopas%202016-2017_WEB-versio_5.pdf

Paukku, S. 2017. FinFam, Viola hanke. Keskustelu: FinFamin toimisto 26.5.2017.

Penttala-Salli, M. 2017. Isonkyrön SPR:n osaston keräysjohtaja. Keskustelu 12.6.2017.

- Pohjalainen. 2015. Isokyrö haluaa irti Pohjanmaasta, uusi suunta on Etelä-Pohjanmaa. 19.11.2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 30.6.2017]. Saatavana <https://www.pohjalainen.fi/tilaajalle/maakunta/isokyr%C3%B6-haluaa-irti-pohjanmaasta-uusi-suunta-on-etel%C3%A4-pohjanmaa-1.1947783>
- Pohjanmaan muistiluotsi. 2016. [Verkkosivu]. Ryhmätoiminta. [Viitattu 22.1.2017]. Saatavana: <http://www.muistiminne.fi/Ryhmatoiminta>
- Pukkinen, Jaakko. Pelastusjohtaja, Kunnallispoliitikko. 21.7.2017. Puhelinkeskustelu.
- Rajala, J. & Koivukoski, A-M. 2012-2014. Väli-Suomen Potku loppuraportti. Potku Seinäjoen Terveyskeskus 1.11.2012-30.6.2014. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.6.2017]. Saatavana https://www.innokyla.fi/documents/79781/0/Loppuraportti_Pohjanmaa_Sein%C3%A4joki.pdf/8ca878cb-9d71-479c-8db8-d8f741f7f097
- S. 29.6.2016/511. Säädös, Laki omaishoidon tuesta.
- Saarenheimo, M. & Pietilä, M. 2005. Kaksin kotona. Iäkkäiden omaishoitoperheiden arjen ulottuvuuksia. Geriatrisen kuntoutuksen tutkimus -ja kehittämishanke. Tutkimusraportti 6. Saarijärvi: Vanhustyön keskusliitto.
- Saaren, A. 2017. Etelä-Pohjanmaan muutosagentti. Keskustelu 6.2.2017.
- Salanko-Vuorela, M. 1997. Tietoa omaishoidosta. Teoksessa: M. Purhonen & P. Rajala (toim.) Omaishoitaja: arjen ristiaallokossa. Juva: WSOY.
- Salanko-Vuorela, M. 2011. Virstanpylväitä. Omaishoitajat ja Läheiset -Liiton toiminnassa. Teoksessa: M. Purhonen. M. Salanko-Vuorela & J. Viitanen. (toim.) Onneksi on omaishoitaja: yhdistykset toimivat. Pori. Kehityksen kirjapaino.
- Salanko-Vuorela, M., Purhonen, M., Järnstedt, P. & Korhonen, A. 2006. Selvitys omaishoidon tilanteesta 2006: Hoitaahan ne joka tapauksessa. [Verkkajulkaisu]. Pori: Omaishoitajat ja Läheiset-Liitto ry. Valtion tilintarkastajien toimeksianto. [Viitattu 26.8.2017]. Saatavana: https://omaishoitajat.fi/wp-content/uploads/2017/03/Selvitys-omaish-kirja_2006.pdf
- STM. 2018. I&O-kärkihanke. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 13.9.2017]. Saatavana: <http://stm.fi/hankkeet/koti-ja-omaishoito>
- Suomen omaishoidon verkosto. 2005. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.7.2017]. Saatavana: <https://omaishoidonverkosto.fi/>
- Tappura, Sari. 2009. Toimintatutkimus. [Verkkajulkaisu]. Tampereen teknillinen yliopisto. Teollisuustalous, Turvallisuuden johtaminen ja suunnittelu. [Viitattu

28.2.2017]. Saatavilla: http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Tappura_Toimintatutkimus090109.pdf

Tasekirja. 2016. Isokyrö Tasekirja. Kall27.3.2017§43. [Verkojulkaisu].
[viitattu 19.7.2017]. Saatavana
http://www.isokyro.fi/files/Kunnanhallitus/Tasekirja_2016_kh_hyv170327.pdf

Vaasa. Kuntajakoselvitykset ja -liitokset. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.6.2017]. Saatavana: <https://www.vaasa.fi/kuntajakoselvitykset-ja-liitokset>

Wacklin, M. & Malmi, M. 2004. Näkymätön vastuu. Omaishoitajien puheenvuoroja. Helsinki: Omaishoitajat ja Läheiset -liitto ry. Sairaan hyvä -projekti.

Yle uutiset. 2016. Isokyrö odottaa maakuntavaihdoksesta pelkkää hyvää. 27.5.2016. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 29.6.2017]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8911451>

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Haastattelussa käytetyt kysymykset

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS**Hakijan tiedot**

Nimi: Anne Kujala	Puhelinnumero: 040 526 9168	Sähköpostiosoite: anne.kujala@seamk.fi
Katuosoite: Arrantie 6	Postinumero: 61500	Postitoimipaikka: Isokyrö
Oppilaitos tai muu yhteisö / Tutkimusyksikkö: SeAMK/Geronomin opinnot	Hakijan tehtävä/virka-asema: opiskelija	

Lyhyt kuvaus tehtävästä tutkimuksesta

Tutkimuksen nimi: Isokyrön Omaishoito kahden maakunnan välissä	<input type="checkbox"/> Tutkimussuunnitelma liitteenä
Tutkimuksen aihe: Omaishoitajien odotukset, pelot	Tutkimuksen aikataulu: 2017

Tutkimuksen aineisto ja tutkimusmetodi:
 Omaishoitajien haastattelut, ryhmänä ja yksin

Tutkimuskohteen kuvaus:

Tarkoituksena kartoittaa omaishoitajien odotuksia, pelkoja, toiveita kunnalta, tulevalta maakunnalta/sotelta. Jos nousee muuta esille. Samalla kartoitetaan omaishoitajien halukkuutta tuoda hoidettava päivätoimintaan ja käyttäisikö kuljetusta.


Seinäjoen ammattikorkeakoulun rooli tutkimuksessa

Pyydetty erikoisjärjestelyt SeAMKissa:

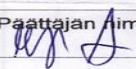

Tutkimuksesta SeAMKille aiheutuvat kustannukset:

Päiväys ja hakijan allekirjoitus

Paikka ja päivämäärä: 6.3.2017 Isossakyrössä	Allekirjoitus <i>Anne Kujala</i>
Tutkimusluvan myöntäminen <i>Geronomiopiskelija Anne Kujala</i>	
<input checked="" type="checkbox"/> Tutkimuslupa myönnetään	<input type="checkbox"/> Tutkimuslupaa ei myönnetä

SeAMK 
 SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
 SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lisätiedot:

Paättajan nimi:  Reetta Kattala Reusstrugethata Isokurin kute	Paikka ja päivämäärä: Isokur 7.3.17	Allekirjoitus: 
--	--	---

Haastattelussa käytetyt kysymykset:

Päivätoimintaan kuljettaminen

- Olisitko valmis tuomaan hoidettavasi päivätoimintaan kerran kuussa
- jos sinne olisi kuljetus, käyttäisitkö sitä
- olisiko itse valmis samanaikaiseen ohjelmaan, esim. vertaistukiryhmään

Ryhmähaastattelukysymykset, samat esitettiin yksin haastatelluille.

Tällä hetkellä olevat palvelut ja avut

- Mitä palveluja ja apuja saat tällä hetkellä?
- Mitkä palvelut ja asiat koet auttavan jaksamistasi?
- Mitä hyvää/huonoa, mitä muuttaisit?

Mitä asioita koet tai olisit toivonut saavasi kotiin jaksamisesi/selviytymisesi tueksi?

- kunnasta
- kolmannelta sektorilta
- muuta

Mitä olisit toivonut saavasi heti omaishoidon alussa?

Mitä odotat maakuntavaihdokselta?

Miten näet kolmannen sektorin toiminnan maakuntavaihdoksessa?

- jäämmekö jotain vaille?
- mitä toivoisit /terveisiä
- liittykö vaihdokseen pelkoja?